

T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
EĞİTİM YÖNETİMİ VE DENETİCİLİĞİ PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

**ORTAÖĞRETİM ÖĞRENCİLERİNDE
STRES YARATAN YÖNETİCİ DAVRANIŞLARI
VE ÖĞRENCİLERİN BAŞA ÇIKMA DAVRANIŞLARI**

Ashhan ULURUH

**Danışman
Yrd. Doç. Dr. Namık ÖZTÜRK**

İZMİR

2008

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “Ortaöğretim Öğrencilerinde Stres Yaratan Yönetici Davranışları ve Öğrencilerin Başa Çıkma Davranışları” adlı çalışmamın, tarafımdan, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım yapıtların kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara gönderme yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

18/06/2008

Aslıhan ULURUH

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğüne

İşbu çalışma, jürimiz tarafından .....

..... Eğitim Bilimleri ..... Anabilim Dalı
..... Eğitim Yönetimi ve Denetçiliği ..... Bilim Dalında

YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Yrd. Doç. Dr. Namık Bıyıkçı

Üye : Y. Doç. Dr. Yaser Yavuz

Üye : Yrd. Doç. Dr. Ogur Serin

Onay

Yukarıda imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylıyorum.

.... / .... / 2008

Prof. Dr. Sedat GİDENER
Enstitü Müdürü

**YÜKSEK ÖĞRETİM KURULU DÖKÜMANTASYON MERKEZİ
TEZ VERİ FORMU**

Tez No :   Konu Kodu :   Üniv. Kodu :

Not : Bu bölüm merkezimiz tarafından doldurulacaktır.

Tez yazarının

Soyadı : ULURUH

Adı : Aslıhan

Tezin Türkçe Adı: “Ortaöğretim Öğrencilerinde Stres Yaratan Yönetici Davranışları ve Öğrencilerin Başa Çıkma Davranışları”

Tezin Yabancı Dildeki Adı: “The Behaviours Of The Administrators Which Make Students Stressed and Students’ Behaviours To Cope With These Stress In High Schools”

Üniversite: DOKUZ EYLÜL   Enstitü: EĞİTİM BİLİMLERİ   Yılı: 2008

Diğer kuruluşlar

Tezin türü:

1. Yüksek Lisans	☒
2. Doktora	☐
3. Tıpta Uzmanlık	☐
4. Sanatta Yeterlilik	☐

Dili: Türkçe
Sayfa Sayısı: 101
Referans Sayısı:

Tez Danışmanının

Ünvanı: Yrd. Doç. Dr.

Adı: Namık

Soyadı: ÖZTÜRK

Türkçe Anahtar Kelimeler:

İngilizce Anahtar Kelimeler:

1. Yönetici Davranışları
2. Yöneticiler
3. Stres
4. Stresle Başetme
5. Liseler
6. Lise Öğrencileri
7. Ortaöğretim Öğrencileri

1. Managerial Behaviours
2. Managers
3. Stress
4. Coping with Stress
5. High School
6. High School Students
7. Secondary School Students

TEŞEKKÜR

Stres modern toplumların en önemli sorunlarından biridir. Ortaöğretim öğrencileri yoğun ders yükü ve üniversiteye giriş sisteminin stresi altında ezilirken okullarında da çeşitli sıkıntılar yaşamaktadırlar. Okul yöneticileriyle, iletişim eksikliği yada yetersizliğinden dolayı oluşan olumsuz durumların pek çoğu tarafların yeterli çabasıyla engellenebilir.

Her yöneticinin meslek yaşantısı boyunca binlerce öğrenciyle çalıştığını düşünürsek, yöneticilerin öğrencilerde stres yaratan davranışlarının neler olduğunu görmek ve öğrencilerin başa çıkma davranışlarını tespit etmek son derece önemli olacaktır.

Bu bağlamda araştırmamda bana katkıda bulunan danışmanım Sayın Yrd. Doç. Dr. Namık ÖZTÜRK'e teşekkürlerimi iletmek isterim.

Ayrıca ölçeklerin doldurulma sürecinde bana yardımcı olan yönetici, öğretmen ve öğrencilere ne kadar teşekkür etsem az olduğunu belirtmek isterim.

İÇİNDEKİLER

Tutanak	
Yemin Metni	
Yök Dökümantasyon Merkezi Tez Veri Formu	i
Teşekkür	ii
İçindekiler	iii
Tablolar Listesi	v
Özet	ix
Abstract	xi

BÖLÜM I

1. GİRİŞ

1.1. Problem Durumu	1
1.2. Yönetici Davranışları	3
1.3. Stres	7
1.4. Stres Tanımları	9
1.5. Stresin Üç Evresi	12
1.6. Kişilik Özellikleri	13
1.7. Ergenlik ve Stres	14
1.8. Stresle Başaçıkma	15
1.9. Öğrencilerde Stres Yaratıcı Yönetici Davranışları	18
1.10. Problem	20
1.11. Alt Problemler	20
1.12. Araştırmanın Amacı	21
1.13. Araştırmanın Önemi	22
1.14. Sayıtlar	22
1.15. Sınırlılıklar	22
1.16. Tanımlar	23

BÖLÜM II

2. İLGİLİ YAYINLAR VE ARAŞTIRMALAR

2.1. Türkiye’de Yapılmış Araştırmalar	24
---------------------------------------	----

BÖLÜM III

3. YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli	29
3.2. Araştırmanın Evreni	29
3.3. Araştırmanın Örnekleme	29
3.4. Veri Toplama Araçları	32
3.5. Verilerin Analizi	34

BÖLÜM IV

4. BULGULAR VE YORUM

4.1.	Ortaöğretim Öğrencilerinin Bazı Özelliklerine Göre Öğrenci Dağılımına İlişkin Bulgular	35
4.2.	Birinci Alt Problemlle İlgili Bulgular ve Yorum	38
4.3.	İkinci Alt Problemlle İlgili Bulgular ve Yorum	41
4.4.	Üçüncü Alt Problemlle İlgili Bulgular ve Yorum	52
4.5.	Dördüncü Alt Problemlle İlgili Bulgular ve Yorum	54

BÖLÜM V

5. SONUÇLAR VE ÖNERİLER

5.1.	Sonuçlar	65
5.2.	Öneriler	66
5.2.1.	Uygulayıcılar İçin Öneriler	67
5.2.2.	Araştırmacılar İçin Öneriler	70

KAYNAKÇA

71

EKLER

1.	Ölçek Sahibinin İzin Belgesi	74
2.	Ortaöğretim Öğrencilerinde Stres Yaratan Yönetici Davranışları ve Öğrencilerin Başaçıkma Davranışları Ön Uygulama Ölçeği	75
3.	Ön Uygulama Ölçeği İle İlgili Olarak $\bar{x}$ ve ss Değerleri (Bölüm2)	78
4.	Ön Uygulama Ölçeği İle İlgili Olarak $\bar{x}$ ve ss Değerleri (Bölüm3)	79
5.	Ön Uygulama Ölçeğinin Güvenirlik Testi Sonuçlarına Göre Maddelerin Test Korelasyon Değerleri Tablosu	80
6.	Ortaöğretim Öğrencilerinde Stres Yaratan Yönetici Davranışları ve Öğrencilerin Başaçıkma Davranışları Esas Uygulama Ölçeği	81
7.	Esas Uygulama Ölçeği İle İlgili Olarak $\bar{x}$ ve ss Değerleri (Bölüm2)	84
8.	Esas Uygulama Ölçeği İle İlgili Olarak $\bar{x}$ ve ss Değerleri (Bölüm3)	85
9.	Esas Uygulama Ölçeğinin Güvenirlik Testi Sonuçlarına Göre Maddelerin Test Korelasyon Değerleri Tablosu	86

TABLOLAR LİSTESİ

TABLO	SAYFA
NO	NO
1 2007-2008 Eğitim-Öğretim Yılı İzmir Büyükşehir Belediye Sınırları İçerisinde Kalan Düz Liselerin Sayıları ve İlçelere Göre Dağılımları	30
2 Örneklem Olarak Seçilen Düz Liseler ve İlçedeki Tüm Düz Liselere Göre Oranları	30
3 Uygulama Yapılan Okulların Sınıflara Göre Eksiksiz Doldurulan Anket Sayıları ve Toplam Öğrenci Sayıları	31
4 Uygulama Yapılan Okulların Sınıflara Göre Eksiksiz Doldurulan Anket Sayılarının Toplam Öğrenciye Oranları	31
5 Ön Uygulama Yapılan Okullar ve Okullara Göre Eksiksiz Doldurulan Anket Sayıları	33
6 Öğrencilerin Sınıflarına Göre Dağılımı	35
7 Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Dağılımı	35
8 Öğrencilerin Babalarının Mesleklerine Göre Dağılımı	36
9 Öğrencilerin Annelerinin Çalışma Durumuna Göre Dağılımı	36
10 Öğrencilerin Babalarının Öğrenim Durumuna Göre Dağılımı	36
11 Öğrencilerin Annelerinin Öğrenim Durumuna Göre Dağılımı	37
12 Öğrencilerin Kardeş Sayısına Göre Dağılımı	37
13 Öğrencilerin Ailelerinin Aylık Gelirine Göre Dağılımı	37
14 Öğrencilerde Stres Yaratan Yönetici Davranışlarının Seçenek ve Sınır Değerleri	38
15 Yönetici Davranışlarının Stres Yaratma Düzeyleri ve $\bar{x}$ Değerleri	39
16 Sınıflara Göre Öğrencilerde Stres Yaratan Yönetici Davranışlarına İlişkin Öğrenci Görüşlerinin Aritmetik Ortalamaları ve Standart Sapmaları	41
17 Sınıflara Göre Öğrencilerde Stres Yaratan Yönetici Davranışlarına İlişkin Öğrenci Görüşlerinin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları	42
18 Cinsiyete Göre Öğrencilerde Stres Yaratan Yönetici Davranışlarına İlişkin Öğrenci Görüşlerinin “t” Testi Sonuçları	42

19	Babalarının Mesleğine Göre Öğrencilerde Stres Yaratan Yönetici Davranışlarına İlişkin Öğrenci Görüşlerinin Aritmetik Ortalamaları ve Standart Sapmaları	43
20	Babalarının Mesleğine Göre Öğrencilerde Stres Yaratan Yönetici Davranışlarına İlişkin Öğrenci Görüşlerinin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları	44
21	Annenin Çalışma Durumuna Göre Öğrencilerde Stres Yaratan Yönetici Davranışlarına İlişkin Öğrenci Görüşlerinin “t” Testi Sonuçları	45
22	Babalarının Öğrenim Durumuna Göre Öğrencilerde Stres Yaratan Yönetici Davranışlarına İlişkin Öğrenci Görüşlerinin Aritmetik Ortalamaları ve Standart Sapmaları	45
23	Babalarının Öğrenim Durumuna Göre Öğrencilerde Stres Yaratan Yönetici Davranışlarına İlişkin Öğrenci Görüşlerinin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları	46
24	Annelerinin Öğrenim Durumuna Göre Öğrencilerde Stres Yaratan Yönetici Davranışlarına İlişkin Öğrenci Görüşlerinin Aritmetik Ortalamaları ve Standart Sapmaları	47
25	Annelerinin Öğrenim Durumuna Göre Öğrencilerde Stres Yaratan Yönetici Davranışlarına İlişkin Öğrenci Görüşlerinin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları	47
26	Kardeş Sayılarına Göre Öğrencilerde Stres Yaratan Yönetici Davranışlarına İlişkin Öğrenci Görüşlerinin Aritmetik Ortalamaları Ve Standart Sapmaları	49
27	Kardeş Sayılarına Göre Öğrencilerde Stres Yaratan Yönetici Davranışlarına İlişkin Öğrenci Görüşlerinin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları	49
28	Kardeş Sayılarına Göre Öğrencilerde Stres Yaratan Yönetici Davranışlarına İlişkin Öğrenci Görüşlerinin Scheffe Testi Sonuçları	50
29	Ailesinin Aylık Gelirine Göre Öğrencilerde Stres Yaratan Yönetici Davranışlarına İlişkin Öğrenci Görüşlerinin Aritmetik Ortalamaları ve Standart Sapmaları	50

30	Ailesinin Aylık Gelirine Göre Öğrencilerde Stres Yaratan Yönetici Davranışlarına İlişkin Öğrenci Görüşlerinin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları	51
31	Öğrencilerin Stres Yaratan Yönetici Davranışlarından Dolayı Gösterdikleri Başaçıkma Davranışlarının Seçenek ve Sınır Değerleri	52
32	Öğrencilerin Strese Karşı Gösterdikleri Başaçıkma Davranışlarının Sıklığı ve $\bar{x}$ Değerleri	53
33	Sınıflara Göre Öğrencilerin Strese Karşı Gösterdikleri Başaçıkma Davranışlarına İlişkin Öğrenci Görüşlerinin Aritmetik Ortalamaları ve Standart Sapmaları	55
34	Sınıflara Göre Öğrencilerin Strese Karşı Gösterdikleri Başaçıkma Davranışlarına İlişkin Öğrenci Görüşlerinin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları	55
35	Sınıflara Göre Öğrencilerin Strese Karşı Gösterdikleri Başaçıkma Davranışlarına İlişkin Öğrenci Görüşlerinin Scheffe Testi Sonuçları	56
36	Cinsiyete Göre Öğrencilerin Strese Karşı Gösterdikleri Başaçıkma Davranışlarına İlişkin Öğrenci Görüşlerinin “t” Testi Sonuçları	57
37	Babalarının Mesleğine Göre Öğrencilerin Strese Karşı Gösterdikleri Başaçıkma Davranışlarına İlişkin Öğrenci Görüşlerinin Aritmetik Ortalamaları ve Standart Sapmaları	57
38	Babalarının Mesleğine Göre Öğrencilerin Strese Karşı Gösterdikleri Başaçıkma Davranışlarına İlişkin Öğrenci Görüşlerinin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları	58
39	Annenin Çalışma Durumuna Göre Öğrencilerin Strese Karşı Gösterdikleri Başaçıkma Davranışlarına İlişkin Öğrenci Görüşlerinin “t” Testi Sonuçları	59
40	Babalarının Öğrenim Durumuna Göre Öğrencilerin Strese Karşı Gösterdikleri Başaçıkma Davranışlarına İlişkin Öğrenci Görüşlerinin Aritmetik Ortalamaları ve Standart Sapmaları	60
41	Babalarının Öğrenim Durumuna Göre Öğrencilerin Strese Karşı Gösterdikleri Başaçıkma Davranışlarına İlişkin Öğrenci Görüşlerinin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları	60

42	Annelerinin Öğrenim Durumuna Göre Öğrencilerin Strese Karşı Gösterdikleri Başaçıkma Davranışlarına İlişkin Öğrenci Görüşlerinin Aritmetik Ortalamaları ve Standart Sapmaları	61
43	Annenin Öğrenim Durumuna Göre Öğrencilerin Strese Karşı Gösterdikleri Başaçıkma Davranışlarına İlişkin Öğrenci Görüşlerinin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları	61
44	Kardeş Sayılarına Göre Öğrencilerin Strese Karşı Gösterdikleri Başaçıkma Davranışlarına İlişkin Öğrenci Görüşlerinin Aritmetik Ortalamaları ve Standart Sapmaları	62
45	Kardeş Sayısına Göre Öğrencilerin Strese Karşı Gösterdikleri Başaçıkma Davranışlarına İlişkin Öğrenci Görüşlerinin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları	62
46	Ailelerinin Aylık Gelirine Göre Öğrencilerin Strese Karşı Gösterdikleri Başaçıkma Davranışlarına İlişkin Öğrenci Görüşlerinin Aritmetik Ortalamaları Ve Standart Sapmaları	63
47	Ailelerinin Aylık Gelirine Göre Öğrencilerin Strese Karşı Gösterdikleri Başaçıkma Davranışlarına İlişkin Öğrenci Görüşlerinin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları	64

ÖZET

Bu araştırmada, ortaöğretim öğrencilerinde stres yaratan yönetici davranışları ve öğrencilerin başaçıkma davranışları incelenmiştir.

Araştırmanın örneklemini, 2007-2008 eğitim-öğretim yılında İzmir il merkezindeki 3 liseden 369 öğrenci oluşturmaktadır.

Araştırmada, Demir(2002) tarafından hazırlanan “İlköğretim Öğrencilerinde Stres Yaratan Yönetici Davranışları ve Öğrencilerin Başaçıkma Davranışları” ölçeği, ortaöğretim öğrencileri için düzenlenerek kullanılmıştır. Ön uygulama sonucunda, geçerlik ve güvenilirliği değerlendirilerek ölçek son halini almıştır.

Verilerin analizi SPSS 11,0 for Windows programında yapılmıştır. Verilerin analizinde; “Güvenirlik” testi, “t” testi, varyans analizi ve “Scheffe” testi kullanılmıştır.

Araştırmada, 4 alt problem yanıtlanmaya çalışılmıştır. Bulgular değerlendirilerek yorum, sonuç ve öneriler hazırlanmıştır. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular şunlardır:

1. Ortaöğretim öğrencilerinin, yönetici davranışlarından kaynaklanan stres düzeyleri “Çok” olarak bulunmuştur.

2. Ortaöğretim öğrencilerinin yönetici davranışlarından kaynaklanan stres düzeyleri onların; cinsiyetine, annelerinin öğrenim durumuna, kardeş sayılarına ve ailelerinin aylık gelirine göre anlamlı bir fark olduğu bulunmuştur.

3. Ortaöğretim öğrencilerinin yönetici davranışlarından kaynaklanan stres düzeyleri onların; sınıflarına, babalarının mesleğine, annelerinin çalışıp-çalışmamasına ve babalarının öğrenim durumuna göre anlamlı bir fark olmadığı bulunmuştur.
4. Ortaöğretim öğrencilerinin, yönetici davranışlarından kaynaklanan stresle başa çıkma davranışlarını, “Çok seyrek” veya “Ara sıra” gösterdikleri bulunmuştur.
5. Ortaöğretim öğrencilerinin yönetici davranışlarından kaynaklanan stresle başa çıkma davranışlarının sıklığı onların; sınıflarına göre anlamlı bir fark gösterdiği saptanmıştır.
6. Ortaöğretim öğrencilerinin yönetici davranışlarından kaynaklanan stresle başa çıkma davranışlarının sıklığı onların; cinsiyetlerine, babalarının mesleğine, annelerinin çalışıp-çalışmamasına, babalarının ve annelerinin öğrenim durumuna, kardeş sayılarına ve ailelerinin aylık gelirine göre anlamlı bir fark göstermediği saptanmıştır.

ABSTRACT

In this research, the behaviours of the administrators which make students stressed and students' behaviours to cope with these stress in high schools was determined.

The sampling in scope of mentioned research is consisting of 369 students at 3 high schools in İzmir province during the academic year of 2007-2008.

“The Scale For The Behaviours Of The Administrators Which Make Students Stressed And Students' Behaviours To Cope With These Stress In Primary Schools” which made by Demir (2002), rearranged for high schools in this research. After the first application scale, according to the conclusions of validity, reliability analyses, the last application scale was prepared by valuation findings.

The analysis of the data have been made in SPSS 11,0 for Windows program. In the analysis of the data, reliability analysis, “t” test, variance analysis and Scheffe have been used.

In this research 4 sub-problems were tried to be solved. After the valuation findings, commentaries, conclusions and suggestions prepared. The findings of the research are as follows:

1. The stress level of high school students which is sourced from the behaviours of the administrators was found in high level.
2. It has been found that there is a meaningful difference in the stress level of high school students sourced from the behaviour of the administrators, according to gender, education of mother, the number of brothers and sisters and the monthly income of the family.

3. It has been found that there is not a meaningful difference in the stress level of high school students sourced from the behaviours of the administrators according to classes, occupations of father, the mother's job and education of father.
4. It has been found that high school students shows some behaviours to cope with the stress that was sourced from the behaviours of the administrators, rarely or occasionally.
5. It has been found that in the frequency of students' behaviours to cope with the stress sourced from the behaviours of the administrators has a meaningful difference according to their classes.
6. It has been found that in the frequency of students' behaviours to cope with the stress sourced from the behaviours of the administrators has not a meaningful difference according to gender, father's occupation, the mother's job, parents' education, the number of brothers and sisters, and the monthly income of the family.

BÖLÜM I

1. GİRİŞ

Bu bölümde, problem durumu, problem cümlesi, alt problemler, araştırmanın amacı, araştırmanın önemi, sayıltıları, sınırlılıkları ve tanımları yer almaktadır.

1.1. Problem Durumu

Yönetim genellikle bir örgütün amacını gerçekleştirebilmek için insanların işbirliğini ve eşgüdümünü sağlama süreci diye tanımlanır. Buradan yola çıkarak eğitim yönetimi de eğitim örgütlerinin amaçlarını gerçekleştirebilmek için gerekli nitelikleri taşıyan insanların işbirliği yapmasının ve eşgüdümünü sağlama sürecidir diye tanımlanabilir. Hemen tüm yönetim ve eğitim yönetimi tanımlarında dikkati çeken birinci nokta yönetimin öncelikle bir insanla çalışma süreci olduğudur. Örgüt dendiğinde ilk akla gelen insan etkenidir. Maddi kaynak ancak insan etkeni varsa anlamlı olabilen, insan tarafından üretilen, insanın kullanımına göre biçimlenebilen, insanın bir araç olarak kullandığı etkidir. Bu nedenle, insan boyutu olmaksızın ne örgütten ne de yönetimden söz edilebilir (Açıkgöz, 1994:8).

Örgütleri, insanlardan ve insanların birbirleri ile ilişkilerini düzenleyen yapı ve süreçlerden oluşan bir bileşim olarak görmek mümkündür. Bu anlamda, örgütleri amaçlarına uygun olarak yaşatacak olan örgütün yönetim alt sistemidir. Örgütlerde yönetimin görevi, başta insangücü kaynağı olmak üzere örgütün tüm kaynaklarını örgütün amaçları doğrultusunda etkili ve yerinde kullanmaktır. Okul eğitim sisteminin amaçlarına ulaşmak için kurulan sosyal bir örgüttür. Bu bakımdan okul kaynaklarının etkili bir şekilde kullanılması okul yönetiminin görevidir (Terzi ve Kurt, 2005).

Bir uzmanlık alanı olan eğitim yönetimi, amaç ve işlev açısından iş ve kamu yönetiminden ayrılır, farklılıklar gösterir. Eğitim yönetimini diğer kurumların yönetiminden farklı kılan eğitimin kendine özgünlüğüdür. Eğitim yönetimini özgün yapan, toplumsal bir kurum olan eğitimin özgünlüğüdür (Aydın, 2000b:169).

Ortaöğretim kurumlarında eğitim öğretimin etkili yapılabilmesi bir ölçüde de okul yöneticilerinin göstereceği etkili, açık ve yanlış anlaşılmayan davranış örüntüsüne bağlıdır. Öyle ki okul yöneticilerinin görevlerini etkili ve verimli olarak yerine getirmesi, bu görevleri yerine getirirken doğru davranışlar sergilemesi, öğrencilerinin de bu davranışları doğru olarak algılayabilmesi önemlidir.

Eğitim sisteminin yapı ve işleyişindeki yetersizliklerin aşılabilesinin, yetkin okul yöneticilerinin varlığını gerektirdiği söylenmektedir. Son yirmi yıl içinde yapılan çalışmalar, okul yöneticilerinin, okullarda başarının anahtarı oldukları sonucunu ortaya koymaktadır (Açıklan, 1994,6; Karip ve Köksal, 1999, 193; Terzi ve Kurt, 2005'deki alıntı).

Örgüt amaçları doğrultusunda etkinlikte bulunacağından bunun için bireysel davranışların yönlendirilmesi gerekmektedir. Yöneticilik, zorlayıcı olmayan bir etkinin sonucunda grup aktivitelerini paylaşılan hedefin gerçekleşmesi yönünde yönlendiren ve eşgüdümleyen bir bireyin davranışı olarak tanımlanmaktadır (Rowden, 2000, 30; Terzi ve Kurt, 2005'deki alıntı).

Ortaöğretim kurumu müdürünün idari görevleri kısaca şöyle özetlenebilir: Okulun yönetimini; kanun, tüzük, yönetmelik, yönerge, genelge, plan, program ve emirler doğrultusunda planlar, organizasyon, koordinasyon görevlerini yerine getirir uygulama ve denetimini yapar. Personelin performansını değerlendirerek, yüksek verim elde etmek için tedbirler alır. Okulu ile ilgili iyileştirme önerilerini amirlerine sunar. Astlarına yetki ve sorumluluk devrederek, işlerin daha rasyonel yürütülmesini ve astlarının ihtiyaç duyulan alanlarda yetişmelerini sağlar... (Meb, Ortaöğretim Kurumu Müdürü Görev Tanımı). Ortaöğretim kurumu müdür yardımcıları da müdürden aldıkları görevleri yerine getirmekle yükümlüdür.

Ortaöğretim kurum yöneticileri (müdür ve müdür yardımcıları), yoğun idari görevlerin yürütülmesinde iş stresi yaşayabilmektedirler. Yaşadıkları iş stresi onların, olumsuz yönetici davranışları göstermelerini arttırıyor olabilir. Yine benzer şekilde, yaşadıkları bu iş stresini çevrelerinde bulunan öğretmen, öğrenci, veli vb. kişilere yansıtmaktadırlar.

Gereksiz yere konmuş kurallar, okul yöneticilerinin yaşanan çatışmaların çözümünde kullandığı olumsuz tutumlar, öğrenci istek ve beklentilerini önemsememek gibi kimi yönetici davranışları, öğrencilerde farklı ölçülerde strese neden olmaktadır. Bunun sonucunda öğrenciler; şiddetle karşılık verebilmekte, içine kapanabilmekte ya da kabul etmiş gibi görünmektedirler. Dolayısıyla yönetici davranışları ve sonuçları, eğitim yönetiminde çok önem kazanmaktadır.

1.2. Yönetici Davranışları

Eğitim; bir toplumun sahip olduğu insanı yeniden yaratarak geleceğini kontrol etme girişimi olarak tanımlanabilir. Toplumsal bir kurum olan eğitimin formal örgütü okuldur. Okulun (eğitimin) yönünü tüm toplumsal kurumlar belirler. Okulun etkili bir işleyişi gerçekleştirmesi, toplumun tüm işlevlerinin ve sorunlarının eğitimsel yönünü dikkate alması ile olanaklıdır (Aydın, 2000b:169).

Eğitim örgütleri gibi, çıktı olarak kişileri değiştiren ya da onlarla ilgilenen örgütler göz önünde bulundurulduğunda, büyük ölçüde güdülenmiş ve işleriyle özdeşleşmiş kişilere gereksinim vardır. Faaliyet alanı, insanın yetiştirilmesi ve dönüştürülmesi olan okulların etkili işleyişi için, okulda bulunan üyelerin çoğu, görev tanımlarından daha fazlasını yapmaya istekli olmalıdırlar (Katz ve Kahn, 1977, 378-408; Terzi ve Kurt, 2005'deki alıntı). Başta eğitim yöneticileri, davranışlarıyla çevrelerine örnek olmalıdırlar.

Yönetim çeşitli amaçları gerçekleştirmek için, örgütteki madde ve insan kaynaklarına yön verir, bunları kullanır ve kontrol eder. Böylece, amaçların gerçekleşmesi için gerekli araçları sağlamış olur. Bunu yaparken yönetim, örgüt içinde ve dışındaki farklı becerileri ve yararları uzlaştırmak zorundadır. Bu işe, bilimsel bir koordinasyon gücü ister. Ayrıca ortak amaçları gerçekleştirebilmek için bu koordinasyonu, içten gelen bir işbirliği izlemelidir. Böyle bir işbirliğinin doğuşu, bir kararı uygulayacak veya uygulanmasından etkilenecek kişilere, o karar eylemine katılma fırsatı verilmesiyle olanaklıdır (Bursalıoğlu, 2002:16). Bu da ancak demokratik yönetimle olabilir.

Demokratik yaklaşım otoritenin paylaşılması olarak tanımlanabilir. Bu yaklaşım, grup çalışmasına, grup sorumluluğuna ve bireysel liderliğe dayanır. Aynı meslekte bulunan bireylerin birbirleriyle ilişkilerinde belli davranış kalıplarına uymaları mesleksel töre gereğidir. Mesleksel töre, öğretim kadrosunu oluşturan bireylere akran gibi davranılmasını, başkalarının yanında eleştirilmemelerini ve gizlice saygılı olunmasını gerektirir (Aydın, 2000:76). Eğitim yöneticisinin davranışlarında, mesleksel töreye, demokratik yönetim ilkelerine dikkat etmesi gereklidir.

Okuldaki ilişkiler, sadece formal öğrenme ile sınırlı değildir. Çok yönlü ilişkiler yer almaktadır. Okul yönetiminde insan ilişkileri ağırlık taşımaktadır (Aydın, 2000b:177).

Uygarca tutum ve davranış günlük yaşamdaki insan ilişkilerinin bir parçasıdır. Bu tutum ve davranışlar inceliği, içtenliği, dostluğu, uygunluğu, duyarlılığı, disiplini içermektedir. Öfkeyi belli etmeme de uygarca bir davranıştır. Uygarca tutum ve davranış, dikkatli ve duyarlı bir dinleyiciliği de gerektirir (Aydın, 2000:75). Eğitim yöneticisinin davranışlarında, insan ilişkilerine değer vermesi, olumlu insan ilişkileri geliştirmesi ve uygarca tutum sergilemesi gereklidir.

Kişiler arası ilişkiler ve grup dinamiği eğitim örgütleri için daha çok önem taşır, çünkü bu örgütler diğerlerine göre daha informal bir yapı ve hava içerisinde çalışır. Zaten eğitim girişiminin ham ve işlenmiş maddesi olan insan, bu ilişkilerin hem üreticisi, hem de tüketicisidir. Eğitim yöneticisinin bu konuda dikkat etmesi gereken ilke, bu ilişkileri kullanmaktan çok anlamaya çalışmak olmalıdır (Başaran, 2002:25).

Her birey, bir örgüte girerken, bazı gereksinmeler ile beklentilerin etkisi altında davranır. Bu gereksemeler karşılanmaz ve beklentiler gerçekleşmezse, o örgütün bir üyesi olarak, morali bozulur ve verimi düşer (Başaran, 2002:25). Eğitim yönetici davranışlarıyla, tüm öğretmen ve öğrencilerin yönetime katılmaya teşvik etmelidir.

Formal bir örgüt olarak okulun yapısı ve işleyişi; okulun karakterini, öğretmen ve öğrencilerin eğilimlerini, eğitim programının planlanmasını ve uygulamayı önemli

ölçüde etkiler. Örgütsel yapı ve işleyişin etkileri, öğretmen ve öğrencilerin algılarında ve duygularında görülür. Başka bir anlatımla, örgütün bireyler üzerindeki yapısal ve işleyişsel etkileri algı ve duygu biçiminde görülür (Aydın, 2000:117).

Formal bir örgüt olarak okulu betimleyen, onu diğer okullardan farklı kılan, ayırt eden, öğretmen ve öğrencilerin davranışlarını etkileyen ve süreklilik gösteren nitelikler, öğretmen ve öğrenciler tarafından hissedilen “duygu” örgüt iklimi olarak nitelendirilmektedir (Aydın, 2000:117).

Eğitim yöneticilerinin olumlu örgüt iklimi oluşturulması için çaba sarfetmeleri önemlidir. Olumlu örgüt ikliminin sağlanabilmesi için yöneticilerin taraflara olumlu, demokratik davranışlar göstermesi gereklidir.

Demokratik davranışlar, içselleştirme ve belli bir bakış açısının geliştirilmesini gerektirir. Uzun yıllardır, otokratik ve merkezi bir görünüm çizen yapılarda yetişen ve görev yapan eğitimci ve yöneticilerin, bu davranışları gözden geçirme ve değiştirmesi de oldukça zor olacaktır. Bununla birlikte, giderek insanı dışlayan gelişmeler karşısında, özellikle eğitim kurumlarında “insanı” öne alan yaklaşımların güçlenmesi açısından bu yöndeki çabaların değeri oldukça yüksek olacaktır (Aksoy, 2000).

Okul yöneticileri daha yüksek beklentiler ve giderek azalan kaynaklar arasında hergün yeni, bir kısmı rutinleşmiş pek çoğu da yönü okul sistemi dışında belirlenen kararlar almaya zorlanmaktadır. Bu kararların da herkes için, en azından yakın okul çevresini oluşturan öğretmenler, öğrenciler, veliler, yerel eğitim yöneticileri ve yöneticilerin kendileri açısından kabul edilebilir, desteklenebilir olması arzusu okul yöneticilerinin gerginliklerini artıran bir etken olmaktadır (Aksoy, 2000). Eğitim yöneticileri davranışlarında, var olan gerginliklerini çevrelerine –öğretmen, öğrenci, veli vb.- yansıtmamalıdır.

Bireyler arasındaki belirgin farklılıklardan birisi onların bireysel özellikleridir, kişilikleridir. Bireysel özellikler süreklilik gösteren davranışsal özelliklerdir.

Süreklilik gösteren bu davranışsal özellikler her bireye benzersizlik, biriciklik kazandırır. Bireyin davranış özelliklerini bilmemiz, bireyle daha etkili bir etkileşim kurmamız açısından önemlidir (Aydın, 2000:83).

Eğitim yöneticisinin farklı yaş/görev gruplarıyla iletişimde bulunurken, davranışlarında duruma uygunluk sağlaması önemlidir. Buna göre, öğretmenlerle iletişimde arkadaşalık, öğrencilerle iletişimde sabır ve hoşgörülülük davranışlarını sergilemesi uygun olacaktır.

Öğrenci okulda sadece çeşitli bilgi ve beceriler değil, değerler, görüşler ve davranışlar öğrenir ve bunlar öğrencinin kişiliği üzerinde, bilgi ve becerilerden daha az etkili değildir. Kuşkusuz, öğrenci davranış kalıplarından bir çoğunu daha okula gelmeden aile içinde kazanır (Bursalıoğlu, 2002:48). Fakat eğitim yöneticileri öğrencilere karşı davranışlarında, her zaman olumlu kabul edilen değerleri göstermelidir.

Öğrencilere değer veren, onların ihtiyaçlarını karşılamaya çalışan, gelişmeleri için demokratik bir ortam yaratan, öğrencilerin ruh sağlığını koruyucu önlemler alan yöneticiler olumlu bir eğitim ortamı yaratırlar. Bunun aksi, öğrencileri “sorum kaynakları” olarak gören, onların her türlü haklarını kısıtlayan, sadece belirli yönetmelikleri uygulayıp denetime önem veren yöneticiler okulda olumsuz bir havanın oluşmasına yol açarlar, öğrenciler arasında huzursuzluk yaratırlar (Başaran, 1994:196; Demir, 2002:43’deki alıntı).

Öğrenciler arasında ortaya çıkan huzursuzluklar, diğer örgütsel yapılarda yer alan işgörenlerde strese yol açtığı gibi okul içindeki önemli iç öğelerden olan öğrencilerde de strese yol açar. Okul ortamında öğrenciler arasında ortaya çıkan stres öğrencilerin sahip oldukları kişilik yapısına göre farklı biçimlerde stres belirtilerine ve bu belirtilerin şiddetine göre olumlu veya olumsuz sonuçlara yol açar. Ortaya çıkan stres belirtilerinin her öğrencide her zaman aynı etkiyi yapacağı düşünülemez. Ancak bu stres durumlarının şiddetine, sıklığına, süresine göre bu etkinin sonucu farklı olabilir. Yönetici öğrenci etkileşiminde hangi yönetici

davranışlarının hangi öğrencilerde ne tür streslere, ne derecede yol açtığı belirlenmesi önemlidir (Demir, 2002:44). Dolayısıyla stresin tanımlanması, nelerin stres yaratacağının bilinmesi gereklidir.

1.3. Stres

Modern toplumun hastalığı olarak ifade edilen stres, aslında günlük yaşamın bir parçasıdır. Günümüzde çoğu insan, farkına varmasa bile yoğun bir stres yüküne sahiptir. İyi yada kötü ne olursa olsun yaşamımızdaki zihinsel değişiklikler, stresli durumlardır. Günlük rutin yaşamımızda değişikliğe neden herhangi bir şey, stres vericidir. Vücut sağlığımızda meydana gelecek bir değişiklik de strese yol açar. Zihinsel değişiklikler de gerçek, somut değişiklikler kadar strese yol açarlar (Güçlü, 2001:92).

Annenin, babanın, çevrenin koruyucu rolü, çocuk büyüdükçe azalarak sürer. Çocuk büyüdükçe, değişip toplumsallaştıkça kendisini korumayı öğrenir (Köknel, 1998:31). İçinde yaşadığı ortama uyum sağlayan canlı, denge ve düzen içinde yaşamını sürdürür. Ne zaman harcanan çaba yetersiz kalırsa uyum bozulur. Uyumu bozan etkenler, organizmayı zor durumda bırakır (Köknel, 1998:35).

Gerek doğal, gerekse ruhsal ve toplumsal uyumu bozan etkenler insanın dış ya da iç dünyasından kaynaklanabilir. Başka bir deyişle, bu etkenler insanın dışında bulunan doğal ve toplumsal ortamdan ya da içinde bulunulan fizyolojik ve ruhsal ortamdan gelir (Köknel, 1998:35).

Stres ve uyarıcı arasında çok ince bir fark vardır. Çünkü uyarıcı da organizmada bir tepkiye yol açan herhangi bir şeydir. Stres ve uyarıcı arasında bir derece farklılığı mevcuttur. Herhangi bir uyarıcının stres oluşturucu olabilmesi için, belli bir duyu organına yönelik önceden programlanmış olan rahatlık eşiğini aşıp, sistemin dengesini bozması gerekir. Sistem, bu stres tepkisi sayesinde tekrar dengeye dönmek için bir uyum süreci başlatır. Gerilim, stres durumunun sistem üzerindeki etkisidir. Gerilim nedeniyle sistem, stres durumunda olduğu bilgisini alır ve dengeye dönme

sürecine girer. Zorlanma ise, dengeye dönme süreci içinde sistemin ödediği bedel ya da harcadığı enerjinin miktarıdır (Şahin,1995; Güçlü, 2001:93'deki alıntı).

Organizmanın tehdit karşısında olduğu stres durumunda insanlarda hem bedensel, hem psikolojik düzeyde bir dizi olay meydana gelir. Bedensel düzeydeki değişikliklerin bütün insanlarda aynı basamaklardan geçmesine karşılık, psikolojik düzeyde olaylar, kişilik ve çevre gibi bireysel şartlara bağlı birçok değişiklik gösterir (Baltaş, 2004:23)

Kaçma, saldırganlık, içe kapanma, alkol ve sigara bağımlılığı, kötü beslenme stresle baş etmede “etkisiz yollar” olarak görülür. Görmezlikten gelme, sorunlarının sebebi olarak başkalarını suçlama, inkar ve bastırma gibi tutumlar ise “kendini aldatmaya yönelik tutumlar” olarak tanımlanır. Küçük hayal kırıklıklarının dert edilmesi yada değişikliklerden olumsuz şekilde etkilenme, başkalarına yönelik öfke nöbetleri, kırıncı olma ve kaygılanma gibi davranışların alışkanlık haline gelmesi kişiyi yalnızlığa götüreceğinden, strese daha da yatkın kılar. Hiç tepki göstermeyerek yaşanan sıkıntıyı içte biriktirmek de normal zamanlarda önemli olmayan herhangi bir olayı hiç beklenmedik bir anda strese dönüştürebilmektedir (Taştan).

Stres, kısa dönemde kalp hızının artması, kan basıncının fırlaması, sinirlerin bozulması, tahammülsüzleşme ve verimliliğin düşmesine neden olur. Ancak olumsuz düzeyde ve uzun süre yaşandığında kişilik değişikliği, intihar düşüncesi, eğilimi yada girişimi gibi sonuçlara götürebilmektedir. Ancak iki insan aynı koşullarda bile birbirinden çok farklı tepkiler gösterdiği için herkesin stresle baş etme yolları da farklıdır. Uzmanlara göre strese neden olan durumu değiştirmek için önce etkili zaman planlaması yapılması gereklidir. “Bu durum neden problem oldu, bu yalnızca benim açımdan mı problem, yoksa başkaları da bunu böyle mi görüyor, benim bir katkı var mı, katkısı olabilecek başka şeyler ya da kişiler var mı?” sorularına verilecek doğru yanıtları, olabildiğince çok seçenek üretme yöntemi izlemelidir. En iyi seçenek eyleme dönüştürüldükten sonra sonuçlar değerlendirilmelidir (Taştan).

1.4. Stres Tanımları

Eski tıp kaynaklarında bugünkü stres sözcüğüne benzer anlamda kullanılan sözcük “disres”, “distress” olup, Latince “distringere” sözcüğünden gelmektedir. Aşırı çekme ve germe anlamına gelen bu sözcük, tıp alanında hastalıklar sonucu ortaya çıkan aşırı acı ve ağrıyı anlatmak için kullanılmıştır. Hippocrates bu sözcüğü bugünkü stres anlamında kullanmış, doğa gücünün hastalıkları iyileştirmediği durumlarda insanların “distress” içine düştüklerini, aşırı acı ve ağrı çektiklerini belirtmiştir (Köknel, 1998:37).

Stres (stress) sözcüğü Latince “estricia” fiilinden türetilmiştir. Sözlüklerde fiil olarak, baskı yapmak, bastırmak, germek, önem vermek, yüklemek, zorlamak; isim olarak, baskı, basınç, gerilim, güç, kuvvet, önem, şiddet, vurgu, yük, zarar, zor karşılığı kullanılmaktadır (Köknel, 1998:37).

“Stres” (baskı, basınç), “strain” (gerilim, gerginlik), “distress” (psikolojik acı, ıstırap) terimleri ile birlikte geçen ve bu terimlerle karışan bir kavramdır. Stres, sürekli olarak değişen çevre koşullarına uymaya çalışırken vücudumuzun karşı karşıya kaldığı yıpranmadır (Pertev, 2006:3).

Günümüzdekilere benzer stres araştırmaları 20.yy’ın ilk dönemlerine kadar başlamamıştır. İlk çalışmalar, stresin içerdiği tehlikeleri göstermek ve olumlu yönde kullanımını sağlamak için gerekli olan temeli hazırlamışlardır (Şahin, 1998:19; Erkan, 2006:8’deki alıntı).

Stres sözcüğünün Latince’den geldiği, “stringere” den türediği ve sıkı bağlamak, gerdire gerdire bağlamak, kuvvetlice çekmek anlamına geldiği belirtilmektedir. Türkçe’de ise stres sözcüğünün karşılığı “gerilim” olarak yer almıştır (Cox, 1978; Aysan, 1988:20; Erkan,2006:8’deki alıntı).

Stres, kalabalık, gürültü, sınavlar, mülakatlar, sevilen birisinin hastalığı ya da ölümü ve işin kaybedilmesi gibi çeşitli çevresel girdiler tarafından üretilir. Bununla birlikte

stres her zaman kişinin dışındaki etkenlerden de kaynaklanmaz. Schermerhom'a göre "Stres, bireylerin karşılaştığı olağanüstü talepler, tehditler ve fırsatlar ortaya çıktığı zaman oluşan bir gerilim durumu"dur (Perteve, 2006:3).

Stres, kişinin ne kadar zengin, güçlü, girişken ya da mutlu olmasını bakmaksızın yaşamının temelini oluşturur. Stres, zor bir sınav, otomobil kazası, uzun bir kuyrukta beklemek gibi çeşitli şekillerde görülebilir. Hafif stres uyarıcı, motive edici ve bazen istenir olabilir. Fakat daha sert olduğunda fiziksel, psikolojik ve davranışsal problemler getirebilir (Bernstein, 1994; Çiftci, 2002:9'daki alıntı).

Stres her zaman kötü bir şey değildir. Yaşama renk katan etkili bir güdüleyici olabilmektir. Stres altındayken kişi enerjisini hem yıkıcı hem de yapıcı kullanma potansiyeline sahiptir. Başarılı insanlar streslerini yapıcı enerjiye ve yaratıcı güce dönüştürürler (Rowshan, 2000; Çiftci,2002:9'daki alıntı).

Sınav öncesi hafif bir stres, öğrenciyi daha çok çalışmaya yönleltecektir. Bu da öğrencinin sınav başarısının, çoğu zaman artmasını sağlayacaktır. Fakat belli bir eşiği geçen stres, öğrencinin ders çalışmasını engelleyebilir, sınavda bildiği cevapları vermesini bile engelleyebilir.

Stres kavramı fizikten başka diğer bilim alanlarında (kimya, biyoloji, fizyoloji, endokrinoloji, tıp, sosyoloji ve psikoloji) da kullanılmıştır. Ancak her alandaki anlamları farklıdır. Rabkin ve Struening' a (1976) göre stres, organizmanın stres verici etkenlere gösterdiği fizyolojik ya da psikolojik tepkidir. Becker ise stresi organizmanın çevreye uyum için ödemek zorunda olduğu bedel olarak tanımlar (Soysüren, 2003:9; Erkan, 2006:9'daki alıntı).

Hava sıcaklığının artması, nem oranının yükselmesi, gürültü, insanın dışında bulunan doğal ortamdaki kaynaklanan etkenlerdir. Bunlar belirli bir ölçünün üzerinde insana zarar verir. İş yerinde aşırı çalışma, sınava hazırlanma, ev içinde iletişim bozukluğu, insanın dışında bulunan toplumsal ortamdaki kaynaklanan etkenlerdir. Bu etkenlerin şiddetinin artması, süresinin uzaması türlü bedensel ve ruhsal hastalıklara yol

açabilir. Hormon dengesinin bozulması insanın iç ortamından kaynaklanan fizyolojik; kaygı, öfke, sıkıntı da aynı ortamdan kaynaklanan ruhsal etkenlerdir (Köknel, 1998:35).

1981 yılında Menaghan ve Mullan, stresi kısa bir tümceyle özetlemiştir: “Stres organizmanın zararlı ortamlara tepkisidir.” Aynı yıl içinde Hause, stres kavramını şöyle tamamlamıştır: “Stres zararlı ortamla karşılaşan organizmanın bu ortamla baş edebilecek güçten yoksun olduğunda ortaya çıkan kötü ve zor bir durumdur.” 1984 yılında Hann’ın tanımına göre stres “İnsanın içinde yaşadığı ortamı kötü olarak değerlendirmesi sonucu içine düştüğü durum” dur (Köknel, 1998:39).

Bir grup üniversite öğrencisi ile yapılan çalışmada kendilerine stresi nasıl tanımladıkları sorulmuş ve aşağıdaki çeşitli yanıtlar alınmıştır:

- 1- Sıkıntı, kaygı, üzüntü ve gerginlik süresinin uzaması.
- 2- İçten ya da dıştan gelen etkilerle duygu ve davranışlarda ortaya çıkan rahatsız edici bir durum ve bundan duyulan rahatsızlık.
- 3- Etkilenmek istemediği durumlardan etkilenme, kontrol dışında kalan bedensel davranışlar, psikolojik sorunların fiziksel etkileri.
- 4- Bunalım, gerginlik.
- 5- Genelde anlamlı olan şeylerin anlamsız gelmesi.
- 6- Bir şey yapmak istememe.
- 7- Günlük yaşamda kişinin üzerinde baskı yapan etmenlerin bileşkesi (Pertev, 2006:7).

Strese karşı geliştirilen normal ve nevrotik savunma mekanizmaları şunlardır:

- Duyguların bastırılması,
- Tehlikelerin yok sayılması,
- Haklılık nedeni bulma, haklı olduğuna kendini inandırma,
- Yenilgi ve eksikliklerin sorumluluğunu başkalarına yükleme,
- Daha büyük başarıya yönelme,

- Engellenen istek ve davranışların tedirginliğini, onların yerine geçecek diğer istek ve davranışlarla giderme (yüceltme),
- Örnek aldığı bir kişiyle veya grupla özdeşleşme,
- Kendi ülkülerine uyan insanları, kavramları benimseme,
- Çöküntü, nevroitik depresyon, karamsarlık,
- İntihar,
- Tepkileri başkasına yönlendirilmesi,
- Fobiler,
- Dışa vurma, öç alma,
- Suç niteliği davranışlar,
- Kumar tutkusu,
- Dış dünya ile ilişkiyi en aza indirme,
- Karamsarlık, düşünce karışıklığı,
- Kişilik gelişiminde duraklama,
- Histerik davranışlar,
- Kaçış,
- Alkol tutkusu (Taştan).

1.5. Stresin Üç Evresi

A. Alarm Devresi

Güçlü bir strese ilk tepki **alarm** devresidir (Gershaw).

Vücut tehlikeyi tanır ve “Ya savaş ya savaş” durumuna doğru harekete geçer. Stresle mücadele edebilmek için, kan basıncı artar, kalp atışı ve soluk alıp verme hızlanır, kaslar gerilir, daha iyi görmek için göz bebekleri küçülür, stoktaki glikojen şeklindeki şeker, glükoza dönüşür, adrenalin ve noradrenalin salgısı artar, kaslara oksijen taşımak üzere alyuvarlar organizmaya dağılır, hazım, enerjiyi kaslar kullansın diye yavaşlar ve saçlar ve vücut kılları dikilir. Kişi çok çeşitli stres belirtileri sergileyebilir: bas ağrıları, ateş, yorgunluk, ağrılı kaslar, soluğun kısılması, ishal, mide bozukluğu ve bunun gibi. Bunlar aynı zamanda fiziksel olarak

hasta olmanın, sıkıntı yaratan bir seyahatin, son sınav haftasının ve hatta aşık olmanın da yarattığı belirtileridir (Perteve, 2006:7).

B. Direnç Evresi

Beden kendisini stabilize etmek için savunmaya (beynin öğrenme ve hafıza bölümü) geçer. Vücudun bağışıklık sistemi yavaşlar; böylece enerji başka alanlarda kullanılır. Yağ stokları, her an hazır, yakıt haline dönüşür. Korteks, metabolizmayı düzenleyen kortizol salgılar. Fakat strese kendini alıştırmaya ve dıştan bakıldığında normale dönmüş bir görüntü çok yüksek maliyetle sağlanmaktadır (Gershaw). Bu **direnç** evresi boyunca, beden orijinal stresle daha iyi basa çıkabilme yeteneğindedir. Fakat diğer streslere karşı direnç azaltılmıştır (Bu neden cereyanda kaldığımız halde direkt hastalanmadığımızı ama soğuk almaya karşı direncimizi azaltarak üşütmemize vesile olduğunu anlamamıza yardımcı olabilir) (Perteve, 2006:7).

C. Tükenme Evresi

Eğer ki stres hala devam ediyorsa, üçüncü evre **-tükenme-** yaşanacaktır. Direnç evresinin mücadeleci örüntüleri yıkılmaya başlar. Bedenin kaynakları tükenmiş ve bağışıklık sistemi zayıflamıştır. Kortizol nöronlar için öldürücü bir tehlikeye dönüşmüştür. İnsanda yorgunluğa, sinirliliğe ve depresyona sebep olur. Savunma hücrelerinin yok olması organizmayı zayıflatır ve saldırılara açık hale getirir. Bağırsak cidarı hassaslaşır. Kan basıncının artışı ve kalp atışının hızlanması damarların elastikiyetinin azalmasına sebep olur (Perteve, 2006:7).

1.6. Kişilik Özellikleri

Kişilik özellikleri ve stres arasındaki ilişki birçok araştırmacı tarafından incelenmiştir. Genellikle bireyler, strese eğilimli olma yüzeyle açısından birbirlerinden farklıdır. Friedman Rosenman hangi kişilik özelliklerinin strese ve zararlarına daha yatkın olduklarını araştırmışlardır. Belirlenen özelliklerin A tipi

kişilik ve B tipi kişilik adı altında toplanabileceğini ilk olarak Friedman ve Rosenman belirtmiştir (Erkan, 2006:19'daki alıntı).

A tipi davranış biçiminin özellikleri; genellikle acele konuşmak, konuşurken sık ve kuvvetli jestler kullanmak, kendileri ve başkaları için yüksek beklenti (ideal amaç) düzeyleri koymak ve bunun gerçekleşmemesi durumunda kuvvetli rahatsızlık duymak, kendisi ve başkaları ile sürekli bir yarış içinde bulunmak, aynı anda bir çok şeyi yapmaya çalışmak, az zamanda çok fazla şey yapmak istemek, çoğunlukta kendisi ile meşgul ve benmerkezci olmak, dinleme, dostluk veya zevk verici şeyler için çok az zaman ayırmaktır.

B tipi davranış özelliği gösteren kişiler, A tipindekilerin tam tersidir. B tipi kişilik özelliklerine sahip bireyler, katı kurallardan arınmış ve esneklerdir. Zamanı sorun etmezler, rahat ve sabırlıdırlar. Hırslı değildirler. Kolay kolay sinirlenmez ve tedirgin olmazlar. Sakin ve düzenli çalışırlar. Konuşmaları rahat ve sakin bir tondadır. Bu kişiler, daha rahat, içinde buldukları koşullara uyum sağlayabilen, her konuda rekabet etmeyen kişiler. Olaylara daha geniş bir bakış açısından bakabilirler. Kendilerine zaman ayırırlar ve bunun için suçluluk hissetmezler.

A tipi davranış biçimine sahip kişilerin stres yaşaması için çok sayıda özellikler vardır ve bu stres kişiler durumunu ortadan kaldırmak konusunda başarılı değildirler. B tipi davranış özelliği gösteren kişiler genelde daha az stres yaşayan kişilerdir. Zorlanmalar ve tehditler karşısında daha az paniğe kapılırlar (Erkan, 2006:19'daki alıntı).

1.7. Ergenlik ve Stres

Gerek ergenlik gerekse gençlik dönemleri insan yaşamının en güzel, en mutlu ve en güçlü dönemleri olurken, aynı zamanda birer kriz ya da bunalım dönemleridir. Aslında her değişim bir durumdan ötekine geçiş ile eski alışkanlıklardan sıyrılıp yeni koşulları uyma zorunluluğunu getirdiğinden, kendine göre bir zorluk taşımakta,

dolayısıyla bir kriz ya da bunalım dönemi olarak adlandırılabilir (Yörükoğlu, 1998; Gücüyeter, 2003:28'deki alıntı).

Teknolojik gelişmeler ve nüfusun hızlı artışı bütün dünyada adolesenlar için fırsatların azalmasına sebep olmuştur. Gelişen ülkelerde ergenler daha iyi bir yaşam standardına kavuşmak için çok daha iyi eğitim almak zorunda kalmaktadırlar bu da üzerlerinde büyük bir baskı ve stres yaratmaktadır.

Oral (1994), ergenlerde stres kaynakları ve başetme yolları adlı çalışmasında "ergenlerin en sık belirttiği stresli olayların başında kişilerarası ilişkilerin geldiğini bunu sırasıyla akademik sorunlar, önemli birinin ölümü ve sağlık sorunları takip etmektedir" der (Gücüyeter, 2003:28'deki alıntı).

1.8. Stresle Başaçıkma

Hovanitz'in (1986) belirttiği gibi "stres" 1960 yıllarda önemli yaşam olayları üzerine yapılan araştırmalarda çeşitli psikolojik sorunlarla ilişkisi kurulan bir kavramdır. Ancak 1970'lerde stres yaşayan her kişinin hastalanmadığı ileri sürülerek, bir ara değişken aranmış ve Freud'un "savunma mekanizmaları" yeniden gözden geçirilerek "Başaçıkma" kavramı ortaya atılmıştır. Stresli durumlarda kullanılan ya da depresyon, psikosomatik sorunlar gibi çeşitli psikolojik rahatsızlıklarla ilişkili görülen bu "Başaçıkma" mekanizmalarını belirleyici rolü Billings ve Mous (1981); Coyne; Aldwin ve Lazarus gibi araştırmacıların dikkatini çekmiş ve bu konuda birçok araştırma yapılmıştır (Şahin&Durak, 1995; Gücüyeter, 2003:21'deki alıntı).

Çeşitli başaçıkma becerileri vardır. Bunlar stres kaynağını ya da strese neden olan çevreyi değiştirmeye ya da ortadan kaldırmaya çalışma anlamında problem merkezlidir ve savaş ya da kaç tepkisini harekete geçirir. Diğer durumda stresörün olumsuz sonuçlarını düzenleme ya da kendi üzerindeki önemliliğini değiştirme girişimi içinde duygu merkezli olabilir. Bu dolaylı biçim savunma mekanizmalarının kullanımını sağlar. Kişi kendini yetersiz bulduğu durumlarda belirlemeye başlayan anksiyete duygusundan kurtulabilme amacıyla savunmaya yönelik tepkiler geliştirir.

Savunmaya yönelik tepkiler zorlanma karşısında uyum sağlamaktan çok içinde bulunan güç durumun yaratabileceği anksiyeteyi ve psikolojik dağılmayı engelleyici bir amaç taşırlar. Bu tür tepkiler 2 grupta toplanabilir.

1. Ağlama ya da kaygı yaratan konuyu yineleyerek anlatma biçiminde ortaya çıkan onarım mekanizmaları.
2. İnsanın iç dünyasında var olan, ama kendisine uygun gelmeyen duygularıyla yüzleşmemek ve bu nedenle anksiyeteye girmemek için kullandığı ego savunma mekanizmalarıdır (Geçtan, 1989; Çiftci, 2002:19'daki alıntı).

Sigara içme, içki kullanma, aşırı yeme ve ilaç kullanma savunmacı baş etme stratejilerindedir. Bunlar kısa bir süre için stres semptomlarını düşürür fakat stresör üzerinde direkt rolü yoktur (Çiftci, 2002:19).

Hanson yaptığı araştırmayla stresle baş etmede önemli 10 seçenek belirlemiştir. Yapılan araştırmalar Hanson'un ölçeğinin stresle mücadelede önemli savunma tekniklerini bir araya getirdiğini göstermiştir.

Bu savunma teknikleri,

- 1) Genetik yapı 2) Hayata mizahi bakış açısı geliştirebilmek 3) Doğru diyet
- 4) Gerçekçi amaçlar belirleyebilme 5) Stresi ve etkilerini anlayabilme 6) Gevşeme tekniklerini bilme ve etkili uyuyabilme 7) Görev için yeterli hazırlık yapmış olmak
- 8) Ekonomik güvenlik 9) Düzenli yaşamdır (Hanson, 1986; Görüş, 1999:32'deki alıntı).

Taştan stres yönetiminde bireysel başaçıkma yöntemlerini şöyle sıralamıştır: Rahatlama uygulamaları, olumlu hayal kurma, egzersiz ve beden hareketleri, davranışsal açıdan kişinin kendisini kontrol etmesi, iletişim kurma, meditasyon/gıda kontrolü ve masaj, hobiler/dışa dönüklük.

Lazarus'a göre başaçıkma; dolaysız eylem ve etkiyi azalma olarak iki süreci içerir. Dolaysız eylem, bireyin ilişkisini kendi lehine değiştirmeyi içeren bir davranıştır. Bu

davranış, tehlikeye karşı hazırlık, saldırganlık, kaçma ve hareketsizlik biçiminde olabilir. başa çıkmanın ikinci biçimi ise, stresin neden olduğu hoş olmayan durumun etkisini azaltma yoluna gitmedir. Lazarus (1976), bu davranış biçimini semptomatik ve psikik davranış olmak üzere iki kategoriye ayırmaktadır. Buna göre, bireyin alkol ve sakinleştirici ilaçları kullanmasını ise psikik davranış biçimidir. Birey yer değiştirme, bastırma, yadsıma tepki geliştirme, yansıtma ve mantığa vurma gibi savunma mekanizmalarını kullanarak kendisi için tehdit olarak algıladığı yaşantının oluşturacağı zararı azaltma yoluna gitmektedir (Aysan, 1988; Ercan, 2002:15'deki alıntı).

Hann (1982), stres yaşantılarında genellikle kullanılan süreçleri; kolaylaştırıcı-zorlaştırıcı tutum, çatışmayı çözücü tutum, duyarlılık, algısal bozukluk, katılık; kendine acıma, kendini cezalandırma, kendini reddetme, saldırganlık ego kontrolü, söyleneni yapmama, gösterilen direnç, başkalarını suçlama, diğerlerini eleştirme ve talepkar davranma olarak belirtmiştir (Aysan, 1988; Ercan, 2002:15'deki alıntı).

Folkman (1984)'a göre, belirli durumlar kişinin belirlediği amaçlar dahilinde önem arz etmektedir. Kısa hedefli ve uzun hedefli amaçlar değişik duygular yaratabilmektedir. Örneğin okuldan mezun olma birey için tatmin edici olabilir fakat, uzun vadeli amaç olarak üniversiteye yerleşme tehdit edici olabilir. Birey varolan durumu içinde bulunduğu koşullar dahilinde yorumlayarak tehdit altında olma veya meydan okuma gibi birtakım duyguları yaşayabilmektedir. Kişi, mesleki beceri ve bilgi konusunda sınanan bir ortamda ise, sınanma sonucunda gerekli nitelikleri karşılayabiliyorsa terfiyle ödüllendirilecekse birey burada hem tehdit altında olma hem de meydan okuma duygularını yaşayabilecektir. Tehdit altında olma durumu bilişsel yapıda şekillenerek negatif veya pozitif duygulara neden olabilmektedir. Etkili başa çıkma yollarının yapılandırılması ve kişisel kontrolün artırılması için; kişinin bulunduğu zarar verici ortamın yeniden düzenlenmesi gerekmektedir. Sıkıntı yaratan olayların ele alınması, pozitif benlik imgesinin yapılanması, duygusal dengenin oluşturulması ve diğer bireylerle olumlu ilişkilerin kurulması etkili başa çıkma yollarının yapılandırılmasıyla sağlanmaktadır (Özer, 2001:5).

1.9. Öğrencilerde Stres Yaratan Yönetici Davranışları

Çağdaş yöneticide yöneticilik bilgisi, alana ilişkin teknik bilgi ve insan ilişkileri becerisinin birlikte bulunması zorunluluğu vardır. Bu özellikler teori-uygulama ilişkisini de zorunlu kılmaktadır. Okul eğitiminden geçmemiş, sadece öğretmenlik esasına dayalı okul yöneticiliği, okulların etkin ve verimli çalışmasını sağlamada başarısız kalmaktadır. Nitekim bazı araştırmalar, okul müdürlerinin yönetici davranışlarının, okulun verimliliğini istenen seviyeye çıkarabilecek nitelikte olmadığını göstermektedir (Okutan, 1995; Gürsun, 2007: 2'deki alıntı).

Öğrencilere kızıp-bağırarak, şiddet uygulamak stres yaratan yönetici davranışlarının başında yer almaktadır. Bu konuda pek çok genelge, yönerge vb. yayınlanmasına karşın öğrenciler okulda şiddet görebilmektedirler.

Çocuk Haklarına Dair Sözleşmeler ile çocuğun eğitimi, her türlü istismar ve kötü muameleye (işkence, zalimce davranışlara ya da cezaya) karşı korunması için yasal, idarî toplumsal ve eğitici bütün tedbirlerin alınması konusunda taraf ülkelere bir çok görev vermiştir. Bu bakımdan, yönetici/öğretmenlerin, öğrencilerle; karşılıklı saygı, sevgi ve hoşgörüyeye dayalı eğitim ortamının oluşturulması için gerekli titizliği göstermeleri sağlanmalıdır (Meb, 2005).

Yönetici ve öğretmenlerin, veli ve öğrencilerin okula ve öğretmene karşı güvenini azaltacak olumsuz davranışlardan uzak durmaları gerekmektedir (Meb, 2005).

Yöneticiler; etkili iletişim kurmaya, sorunları konuşarak çözmeye çalışmalı, öğrencilere daha çok güvenerek, hoşgörülü, ilgili davranmalı, kararlara öğrencileri de katmaya özen göstermelidir.

Okulda gerçekten demokratik bir ortam yaratılması önemlidir. Alınan kararlara katılan öğrencilerin, uygulamalara daha istekli katılacağı ve daha az istenmeyen davranışlara yol açacağı kesindir.

Feitler (1980)'in 3300 ilköğretim ve ortaöğretim öğretmeni üzerinde yapmış olduğu araştırmada da bulguladığı gibi, öğretmenlerde baskı yaratan en genel (evrensel) nedenin öğrenci davranışlarıyla ilgili oluşu çok daha önemlidir. Öğretmenlere göre, iş ile ilgili stresin bir numaralı nedeni, öğrencinin sürekli olarak yaptığı uyumsuz davranışlardır. Gerilim, sınıfta veya okuldaki bütün öğrencilerde görülen bir genel disiplin yetersizliğinden çok, bir veya birkaç öğrencinin sürekli olarak uyumsuz davranmaları sonucu oluşur (Buluş, 1999:67).

Öğretmenlere stres kaynağı olan öğrencilerin istenmeyen davranışları, benzer şekilde yöneticiler için de stres yapıcı durumdadır. Eğitim yöneticilerinin kimi zaman gereksiz, aşırı disiplinli kuralları koymalarının temelinde olumsuz öğrenci davranışlarını azaltmak/ortaya çıkmasını engellemek isteği vardır. Fakat bu kurallar amacını aşmaya başladıkça, öğrencilerde stres yaratabilir.

Dolayısıyla eğitim yöneticileri; olumsuz öğrenci davranışlarının sebeplerini araştırmalı, savunma hakkı vermeden cezalandırmamalı, gereksiz yere aşırı disiplinli davranmamalı ve başka olumsuz davranışlar göstermemelidir.

İyi bir okul müdürünün sahip olması gereken nitelikler şöyle sıralanabilir:

- Görgüsü, görünüşü ve görevlerine olan inancı ile iyi örnek olmalıdır.
- Teknolojileri etkili şekilde kullanmalı ve iletişimde usta olmalıdır.
- Okulu ve toplumu bilmeli ve anlamalıdır. İyi planlar yapmalı, gerçekçi bir şekilde okulun vizyonunu oluşturmalı ve okuldaki çalışmaların nasıl yürütüleceğini planlamalıdır.
- Okul müdürü, ekonomik olma ilkesine bağlı kalmalıdır. Dolayısıyla, hem okulun kendi hem de yerel imkânlarından faydalanabilme yollarını bulmalıdır. Kaynak sağlayarak, iyi bir eğitim ortamı sunma ve okulun gereksinimlerini karşılayabilmelidir.
- Çağcıl okul değişimleri ile ilgili yeni geliştirilmiş yöntemler ve ilkelerden haberdar olup, iyimser bir anlayışa sahip olmalıdır.
- Girişimcilik ruhuna sahip olmalıdır (Gürsun, 2007: 4).

Yukarıda belirtilen özellikler bir okul müdürünün mutlaka sahip olması gereken niteliklerdir. Bu niteliklerin eksik olması, yada öğrencilere iletişim eksikliklerinden kaynaklanan “iyi anlaşılama” durumlarında okulda öğrenci stresi artacaktır.

İletişim sözünün ilk çağrışımı, insanlar arasında duygu, düşünce ve bilgilerin her türlü yolla başkalarına bildiriimi olmaktadır. Tüm yaşamı boyunca, psikolojik olarak insanın, varlığını bildirmek ve varlığının farkındalığının kendisine bildirilmesi ihtiyacı vardır. Bu ihtiyaç içindeki insan, sözlü veya sözsüz çeşitli iletişim yollarına kaçınılmaz olarak başvurur. Her türlü iletişim insanın psikolojik gereksinmelerinin sonucudur. Kendisini tanıması, tanıtması ve dönüt alarak kendini değerlendirmesinde bu iletişim süreçleri önemli rol oynar. Kişiler arası iletişimle ilgili olarak yapılan tanımların bulunduğu nokta bu iletişimin psikolojik nitelikli bir bilgi alışverişi olduğu yolundadır (Capelle, 1987; Gürsun, 2007: 7’deki alıntı). Öğrenci psikolojisi, yukarıda belirtilen tüm yönetici davranışlarından yüksek düzeyde etkilenmektedir.

1.10. Problem

Ortaöğretim öğrencilerinin yönetici davranışlarından kaynaklanan stres düzeyleri ve stresle başa çıkma davranışlarının sıklığı nedir? Bunlar öğrencinin bazı kişisel ve ailevi özelliklerine göre farklılıklar göstermekte midir?

1.11. Alt Problemler

1-Ortaöğretim öğrencilerinin, yönetici davranışlarından kaynaklanan stres düzeyleri nedir?

2-Ortaöğretim öğrencilerinin, yönetici davranışlarından kaynaklanan stres düzeyleri onların;

- a) Sınıflarına,
- b) Cinsiyetine,

- c) Babalarının mesleğine,
- d) Annelerinin çalışıp-çalışmamasına,
- e) Babalarının öğrenim durumuna,
- f) Annelerinin öğrenim durumuna,
- g) Kardeş sayılarına,
- h) Ailelerinin aylık gelirine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

3-Ortaöğretim öğrencilerinin, yönetici davranışlarından kaynaklanan stresle başa çıkma davranışlarının sıklığı nedir?

4-Ortaöğretim öğrencilerinin, yönetici davranışlarından kaynaklanan stresle başa çıkma davranışlarının sıklığı onların;

- a) Sınıflarına,
- b) Cinsiyetine,
- c) Babalarının mesleğine,
- d) Annelerinin çalışıp-çalışmamasına,
- e) Babalarının öğrenim durumuna,
- f) Annelerinin öğrenim durumuna,
- g) Kardeş sayılarına,
- h) Ailelerinin aylık gelirine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

1.12. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı; ortaöğretim okullarında görev yapan yöneticilerin gösterdikleri davranışların öğrencilerde ne derece stres yarattığını ve öğrencilerin stres yaratan davranışlar karşısında hangi başa çıkma davranışlarını ne sıklıkta kullandıklarını belirlemektir.

Ayrıca ortaöğretim öğrencilerinin, okul yöneticilerinin gösterdikleri davranışlardan kaynaklanan stres düzeyleri ve stresle başa çıkma davranışları göstermesi ile öğrencilerin kişisel ve ailevi özellikleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığı belirlenecektir.

1.13. Araştırmanın Önemi

Okul yöneticilerinin en önemli sorumlulukları olarak şunlar belirlenmiştir; insanlarla etkili biçimde çalışma, etkili bir işletme yönetimi, yeterli bir okul binası ve çevresi hazırlama, eğitim programlarının geliştirilmesi ve mesleğe hazırlama (Aydın, 2000:178). Okul yöneticileri (müdür ve müdür yardımcıları) bu sorumlulukları yerine getirirken uygun olmayan davranışlar gösterebilmektedir, ya da gösterdikleri davranışları orta öğretim öğrencileri yanlış anlayabilmektedirler.

Yapılacak bu çalışma ile orta öğretim kurumlarında görev yapan okul yöneticilerinin gösterdikleri davranışlarla, öğrencilerde ne derecede stres yarattıkları görülecek ve öğrencilerin bu durumlara karşı gösterdikleri başa çıkma davranışları belirlenecektir. Böylece orta öğretim kurumlarında görevli yöneticilerin yapmaması gereken veya değiştirmesi gereken davranışlar belirlenecek, daha önceden oluşmuş durumlara karşı öğrencilerin gösterdikleri başa çıkma davranışları tespit edilecektir.

1.14. Sayıtlar

1-Ölçek sorularına cevap veren öğrencilerin ölçeğin “Uygulama Yönergesine” uydukları kabul edilmiştir.

2-Ölçek sorularına cevap veren öğrencilerin sorulara dürüst ve tarafsızca cevap verdikleri kabul edilmiştir.

1.15. Sınırlılıklar

1- İzmir Büyükşehir Belediye sınırları içinde bulunan tüm orta öğretim kurumlarına ulaşmak süre ve olanaklar açısından imkansız olması nedeniyle araştırma düz liseler ile sınırlandırılmıştır.

2-Araştırma, 2007 – 2008 eğitim-öğretim yılında İzmir Büyükşehir Belediye sınırları içinde bulunan düz lise öğrencilerinde stres yaratan yönetici davranışları ve öğrencilerin başa çıkma davranışları ile sınırlıdır.

1.16. Tanımlar

Ortaöğretim Okulları: Ortaöğretim okulları, 8 yıllık temel eğitime dayalı, en az dört yıllık öğrenim veren genel; meslekî ve teknik öğretim kurumlarıdır.

Ortaöğretim Öğrencileri: Ortaöğretim okullarında okuyan öğrencilerdir.

Stres: Stres, organizmanın fizik ve ruhsal sınırlarının zorlanması ve tehdit edilmesiyle ortaya çıkan bir durumdur (Baltaş, 2004:26).

Yönetici: Millî Eğitim Bakanlığına bağlı ortaöğretim kurumlarında görev yapan müdür, müdür başyardımcısı ve müdür yardımcılarını ifade eder.

Yönetici Davranışları: Okul yöneticilerinin görevleri gereği göstereceği davranışları ifade eder.

Stresle Başa Çıkma Davranışları: Stres durumunda ortaya çıkan bedensel ve psikolojik davranışlar.

BÖLÜM II

İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Türkiye’de Yapılmış Araştırmalar

Görüş (1999), İzmir metropolündeki bir grup lise öğrencisinin atılganlık düzeyleri ile stresle başa çıkma yolları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmada “Stresle Başa çıkma Stratejileri Ölçeği, Rathus Atılganlık Envanteri ve Kişisel Bilgi Formu” kullanılmıştır. Verilerin analizi sonucunda ulaşılan bazı sonuçlar şunlardır:

1. Lise öğrencilerinin cinsiyet faktörü ile stres yaşamlarında kullandıkları başa çıkma stratejilerinin alt ölçekleri olan problem çözme, kendini suçlama, hayal etme, kaçınma stratejileri arasındaki ilişki anlamlıdır.
2. Lise öğrencilerinin ailelerinin sosyo-ekonomik düzeyleri ile öğrencilerin stres yaşamlarında kullandıkları strele başa çıkma stratejileri alt ölçekleri olan problem çözme, kendini suçlama, hayal etme ve kaçınma stratejileri arasındaki ilişki anlamlıdır.

Gücüyeter (2003), İzmir ili Buca ilçesinde 7 lisede, farklı sosyo-ekonomik düzeylerdeki 310 öğrenci ile lise öğrencilerinin kullandıkları başa çıkma stratejileri ile kendini kabul düzeyi arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmada Aysan (1988) tarafından geliştirilen “Stresle Başa çıkma Stratejileri Envanteri”, öğrencilerin kendilerini kabul düzeylerini saptamak üzere Kılıçcı (1981) tarafından geliştirilen “Kendini Kabul Envanteri Lise Formu” kullanılmıştır. Araştırmada elde edilen bazı bulgular şunlardır:

1. Kardeş sayıları ile öğrencilerin stresle başa çıkma stratejileri (problem çözme, sosyal destek arama, kaçınma) arasındaki ilişki anlamsız olarak bulunmuştur.
2. Annelerinin öğrenim durumu ile öğrencinin stresle başa çıkma stratejileri (problem çözme, sosyal destek arama, kaçınma) arasındaki ilişki anlamsız olarak bulunmuştur.

3. Babalarının öğrenim durumu ile öğrencinin stresle başa çıkma stratejileri (problem çözme, sosyal destek arama, kaçınma) arasındaki ilişki anlamsız olarak bulunmuştur.
4. Öğrencilerin akademik başarı durumları ile stresle başa çıkma stratejileri (problem çözme, sosyal destek arama, kaçınma) arasındaki ilişki anlamsız olarak bulunmuştur.

Demir (2002), yaptığı araştırmada, ilköğretim okullarında görev yapan yöneticilerin öğrencilerde stres yaratan davranışlarını öğrenciler bakımından belirlemiş ve bu davranışlara karşı öğrencilerin gösterdikleri başa çıkma davranışlarını incelemiştir. Araştırmanın örneklemi, Şanlıurfa il merkezindeki 11 ilköğretim okulundan 5, 6, 7. ve 8. sınıfta okuyan toplam 550 öğrencidir. Araştırmacı kendisi tarafından geliştirilmiş olan “İlköğretim Öğrencilerinde Stres Yaratan Yönetici Davranışları ve Öğrencilerin Başa Çıkma Davranışları” ölçeğini kullanmıştır. Araştırmada elde edilen bazı bulgular şunlardır:

1. Yöneticilerin öğrencilerde stres yaratan davranışlarından bireysel ve toplumsal davranış boyutları ile yönetici davranışlarından dolayı strese giren öğrencilerin strese karşı gösterdikleri başa çıkma davranışlarından aktif ve pasif başa çıkma davranışları boyutlarında verdikleri yanıtlar arasında sınıf, cinsiyet ve annenin öğrenim durumu açısından anlamlı farklar olduğu, toplumsal boyuttaki yönetici davranışlarını stres yapıcı olarak algılamada ise sınıf ve annenin öğrenim durumu açısından anlamlı farklar olduğu bulunmuştur.
2. Stres durumlarında kullanılan başa çıkma davranışlarından pasif başa çıkma davranışlarını kullanmada sınıf, cinsiyet, annenin öğrenim durumu ve ailenin gelir durumu açılarından anlamlı farklar olduğu bulunmuştur.

3. Baba mesleği, annenin çalışma durumu, babanın öğrenim durumu ve kardeş sayısı açısından ise öğrenciler arasında hiçbir boyutta anlamlı farklılık bulunmamıştır.

Akın (2001), yaptığı araştırmada, kamu ve özel sektör kuruluşlarında görev alan çeşitli öğrenim düzeyindeki çalışanların, yaratıcı örgüt kültürünü oluşturan yönetici tutumlarına ilişkin algılamalarının değerlendirilmesi ve her iki sektördeki yönetimlerin yaratıcılığa yönelik tutumlarının karşılaştırılmasını incelemiştir. Çalışma, kamu ve özel sektörde değişik kademelerde görevli 150 çalışana uygulanan toplam 50 sorudan oluşan soru kağıdından elde edilen verilerin analizinde;

Yöneticilerin algılanan otorite kaynağı incelendiğinde; kamu sektöründe yöneticilerin algılanan otorite kaynağı çoğunlukla cezalandırma ve makam-statü olurken, özel sektörde uzmanlık, bilgi ve ödüllendirme ağırlıklı olduğu saptanmıştır.

Bener (2006), yaptığı çalışmada, türk yöneticilerinin davranışsal profilini, çalışanların bu profilden duydukları memnuniyeti ve çalışanların bakış açısından ideal yönetici davranış profilini ortaya koymaktır. Bu çalışmada değişik sektörlerden çalışanlar, yöneticilerinin, görevlerini yaparken kendilerine olan yaklaşımlarını değerlendirmişlerdir. Literatüre benzer şekilde, yönetici davranışları iki faktör altında toplanmıştır; insan odaklı insancıl yaklaşım ve çalışana daha olumsuz yaklaşan, otokratik-eleştirel yaklaşım. Bu faktörler birbiriyle negatif bir ilişki içindedir. Araştırmada elde edilen bazı bulgular şunlardır:

1. Yöneticiler, yönetsel sorumlulukları olan çalışanlara daha fazla otokratik-eleştirel davranabilmekteler.
2. Yönetici davranışları, çalışanların eğitim düzeyine göre de farklılık gösterebilmektedir: Yöneticiler yüksek lisans ve doktora sahibi çalışanlara daha fazla insancıl daha az otokratik-eleştirel yaklaşmaktadırlar.

3. Çalışanın gözündeki yöneticisinin mevcut ve ideal insancıl davranışı arasındaki fark arttıkça, çalışanın yöneticisinden duyduğu genel memnuniyet derecesi de düşmektedir. Bu da bize çalışanların daha fazla insan odaklı insancıl yöneticilerle çalışmak istediğini göstermektedir.

Ercan (2002), yaptığı araştırmada, ilköğretim okulu 6. sınıfta okumakta olan öğrencilerin öğrenilmiş çaresizlik düzeyleri, stresle başa çıkma yolları, aile özelliklerine ve bazı değişkenlere göre incelenmiştir. Araştırmanın örneklemi, İzmir il merkezinde 11 ilköğretim okulundaki 257 öğrencidir. Öğrencilerin, öğrenilmiş çaresizlik düzeyleri çocuklar için “Yükleme Biçimi Ölçeği”, stresle başa çıkma yolları “Stres Yaşantılarında Kullanılan Başa Çıkma Stratejileri Ölçeği” ile ölçülmüştür. Araştırmada elde edilen bazı bulgular şunlardır:

1. Cinsiyet, annelerin ekonomik durumları ile öğrencilerin stresle başa çıkmada kullandıkları stratejiler arasında anlamlı bir fark vardır.
2. Sosyo-ekonomik durumu düşük olan ailelerin çocukları orta olan ailelerin çocuklarına göre stresle başa çıkmada kendini suçlama stratejisini daha fazla kullanmaktadırlar.
3. Anne ve babaların çocuklarının hatalı davranışlar karşısında gösterdikleri tutum ile öğrencilerin stresle başa çıkmada kullandıkları stratejiler arasında anlamlı bir fark çıkmıştır.
4. Ailelerin ekonomik durumları, anne ve babaların öğrenim durumları, annelerin çalışma durumu, öğrencilerin kardeş sayıları ile stresle başa çıkmada kullandıkları stratejiler arasında anlamlı bir fark çıkmamıştır.

Özer (2001), yaptığı araştırmada, ergenlerin stres yaşantılarında kullandıkları başa çıkma stratejileri ve benlik imgelerinin, cinsiyet, doğum sırası, sosyo-ekonomik düzey ile sınıf düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırma, 2000-2001

öğretim yılında, Adana il merkezindeki genel liselerin 1. ve 2. sınıflarından seçilen 282 öğrenci ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmada öğrencilerin genel olarak stres yaşantılarında kullandıkları başa çıkma stratejilerini ölçmek üzere “Baş çıkma Stratejisi Ölçeği”, benlik imgesini ölçmek için ise “Offer Benlik İmgesi Ölçeği” kullanılmıştır. Araştırmada elde edilen bazı bulgular şunlardır:

1. Ergenlerin doğum sırası ile sosyo-ekonomik düzey, stresle baş çıkma stratejilerinde farklılık yaratmaktadır.
2. Kızlar, erkeklere göre sosyal destek ve kaçınma stratejilerini, 2. sınıfta olanlar ise 1. sınıfta olanlara göre problem çözme ve kaçınma stratejisini daha fazla kullanmaktadır.

BÖLÜM III

3. YÖNTEM

Bu bölümde, araştırmanın modeli, evreni, örnekleme, veri toplama araçları ve verilerin analizinde kullanılan istatistiksel çözümleme teknikleri yer almaktadır.

3.1. Araştırmanın Modeli

Ortaöğretim öğrencilerinde stres yaratan yönetici davranışlarını ve öğrencilerin başa çıkma davranışlarını inceleyen bu çalışmada ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır.

İlişkisel tarama modelleri, iki ve daha çok sayıdaki değişken arasında birlikte değişim varlığını ve/veya derecesini belirlemeyi amaçlayan araştırma modelleridir (Karasar, 2005:81).

3.2. Araştırmanın Evreni

Araştırmanın evreni, 2007 – 2008 eğitim–öğretim yılında İzmir Büyükşehir Belediye sınırları içinde bulunan düz liselerdeki 9., 10. ve 11. sınıf öğrencileridir. 2007 – 2008 eğitim–öğretim yılında 12. sınıflarda henüz öğrenci bulunmamaktadır.

3.3. Araştırmanın Örnekleme

İzmir Büyükşehir Belediye sınırları içinde bulunan düz liselerdeki öğrenci sayısının çok fazla olduğu öngörülerek, zaman ve maliyet açısından ekonomik olmayacağı düşünülerek örnekleme yoluna gidilmiştir. Örneklemede küme örnekleme türü kullanılmıştır. Tablo 1’de 2007-2008 Eğitim–öğretim yılı İzmir Büyükşehir Belediye sınırları içerisinde kalan düz liselerin sayıları ve ilçelere göre dağılımları verilmiştir.

Tablo 1
2007-2008 Eğitim-Öğretim Yılı İzmir Büyükşehir Belediye Sınırları İçerisinde
Kalan Düz Liselerin Sayıları ve İlçelere Göre Dağılımları

İLÇELER	DÜZ LİSE SAYILARI
Balçova	4
Bornova	9
Buca	8
Çiğli	6
Gaziemir	2
Güzelbahçe	1
Karşıyaka	10
Konak	18
Narlıdere	1
TOPLAM	59

Uygulamaların yapılacağı ilçelerin seçiminde “küme örnekleme yöntemi” kullanılmış olup, İzmir Büyükşehir Belediye sınırları içinde bulunan 9 ilçeden, diğer ilçeleri temsil edecek düzeyde %30’u örnekleme seçilmiştir. Kura yöntemiyle 3 ilçe rasgele seçilmiş, araştırmanın örnekleme ilçeleri Bornova, Buca, Karşıyaka olarak belirlenmiştir.

Belirlenen ilçelerden uygulamaların yapılabilmesi için diğer okulları temsil edecek düzeyde %10’u örnekleme seçilmiştir. Kura yöntemiyle rasgele her ilçeden 1 lise belirlenmiştir. Araştırmanın örnekleme okulları ve her bir okulun buldukları ilçedeki lise sayısına oranı Tablo 2’de belirtilmiştir.

Tablo 2
Örnekleme Olarak Seçilen Düz Liseler ve
İlçedeki Tüm Düz Liselere Göre Oranları

İLÇE ADI	DÜZ LİSE SAYISI	ÖRNEKLEME SEÇİLEN LİSE	ORAN
Bornova	9	Suphi Koyuncuoğlu Lisesi	%11,1
Buca	8	Aybers Hikmet Karabacak Lisesi	%12,5
Karşıyaka	10	Gazi Lisesi	%10

Belirlenen 3 lisede öğrencilerin yaklaşık %10'una ulaşmak hedeflenmiştir. Uygulamaların yapılacağı şubeler 9. sınıfların %10'u, 10. sınıfların %10'u, 11. sınıfların %10'u şeklinde rasgele belirlenmiştir. Okul yönetiminden okulun genel ekonomik-sosyal-kültürel iklimini yansıtacak sınıfların belirlenmesinde yardım alınmıştır.

Özet olarak; örnekleme sürecinde Büyükşehir ilçelerinin %30'una, belirlenen ilçelerdeki liselerin %10'una, belirlenen liselerdeki öğrencilerinin 9., 10. ve 11. sınıflarındaki öğrencilerin %10 'una ulaşmak hedeflenmiştir. Uygulama yapılan okulların sınıflara göre eksiksiz doldurulan anket sayıları ve toplam öğrenci sayıları Tablo 3'de belirtilmiştir.

Tablo 3
Uygulama Yapılan Okulların Sınıflara Göre Eksiksiz Doldurulan Anket Sayıları ve Toplam Öğrenci Sayıları

Örnekleme Seçilen Lise	9. sınıf Geçerli anket sayısı	9. sınıf Toplam öğrenci sayısı	10.sınıf Geçerli anket sayısı	10.sınıf Toplam öğrenci sayısı	11.sınıf Geçerli anket sayısı	11.sınıf Toplam öğrenci sayısı	Toplam geçerli anket sayısı	Okulun toplam öğrenci sayısı
Aybers Hikmet Karabacak Li.	44	418	27	239	28	184	99	841
Gazi Lisesi	51	503	38	371	35	350	124	1224
Suphi Koyuncuoğlu Lisesi	65	487	39	356	40	269	144	1112

Uygulama yapılan okulların sınıflara göre eksiksiz doldurulan anket sayılarının toplam öğrenciye oranları Tablo 4'de belirtilmiştir.

Tablo 4
Uygulama Yapılan Okulların Sınıflara Göre Eksiksiz Doldurulan Anket Sayılarının Toplam Öğrenciye Oranları

Örnekleme Seçilen Lise	9. sınıf Geçerli anket oranı	10.sınıf Geçerli anket oranı	11.sınıf Geçerli anket oranı	Toplam geçerli anket oranı
Aybers Hikmet Karabacak Lisesi	% 10,52	% 11,29	% 15,21	% 11,77
Gazi Lisesi	% 10,13	% 10,24	% 10,00	% 10,13
Suphi Koyuncuoğlu Lisesi	% 13,34	% 10,95	% 14,86	% 12,94

3.4. Veri Toplama Araçları

Demir (2002) tarafından hazırlanan “İlköğretim Öğrencilerinde Stres Yaratan Yönetici Davranışları ve Öğrencilerin Başaçıkma Davranışları” ölçeği, araştırmacıdan kullanım için yazılı izin belgesi alınarak (Ek1), ortaöğretim öğrencileri için uyarlanmış ve Ek2’de belirtilmiştir.

Ölçek “Kişisel Bilgiler”, “Öğrencilerde stres yaratan yönetici davranışları” ve “Stres karşısında öğrencilerin gösterdiği başaçıkma davranışları” bölümleri olmak üzere üç bölümden oluşmuştur.

“Öğrencilerde stres yaratan yönetici davranışlarının algılanmasına ilişkin öğrenci görüşleri (Bölüm2)” ile ilgili maddeler “Hiç”, “Az”, “Orta”, “Çok” ve “Pekçok” düzeylerini kapsayan beşli likert tipi dereceleme ölçeği ile; üçüncü bölümde yer alan “Strese karşı gösterilen başaçıkma davranışları (Bölüm3)’ na ilişkin maddeler “Hiçbir zaman”, “Çok Seyrek”, “Ara Sıra”, “Çoğu Zaman” ve “Her Zaman” düzeylerini kapsayan beşli likert tipi dereceleme ölçeği ile saptanmaya çalışılmıştır. Ölçeğin ikinci bölümünde stres düzeyleri, üçüncü bölümde ise başaçıkma davranışlarının gösteriliş sıklığı belirlenmeye çalışılmıştır (Demir, 2002:53).

Araştırmacının uygulamasında (2002); ölçeğin bireysel boyuta ilişkin Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısı ise 0.90’dır. Ölçeğin toplumsal boyuta ilişkin Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısı ise 0.77’dır. Ölçeğin aktif başaçıkma davranışlarına ilişkin Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısı ise 0.79’dur, pasif başaçıkma davranışları boyutuna ilişkin Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısı ise 0.62’dir (Demir, 2002:56). Belirtilen bilgiler doğrultusunda ölçeğin güvenilirliğinin yüksek düzeyde olduğu söylenebilir.

Ölçeğin geçerlik ve güvenilirliğini test etmek amacıyla esas uygulamanın yapılacağı 3 lisede 105 öğrenciye ölçek uygulanarak ön uygulama yapılmıştır. Ön uygulama yapılan okullar ve okullara göre eksiksiz doldurulan anket sayıları Tablo 5’de verilmiştir.

Tablo 5
Ön Uygulama Yapılan Okullar ve Okullara Göre
Eksiksiz Doldurulan Anket Sayıları

ÖRNEKLEME SEÇİLEN LİSE	Uygulanan Anket Sayısı
Suphi Koyuncuoğlu Lisesi	42
Aybers Hikmet Karabacak Lisesi	27
Gazi Lisesi	36

Ölçeğe katılan öğrencilerin verdikleri cevapların analizinde “Güvenirlilik” testi, “t” testi, varyans analizi ve “Scheffe” testi uygulanmıştır.

Ölçeğin tüm maddeleri için madde test korelasyonuna bakılmıştır. Öğrencilerde stres yaratan yönetici davranışlarının algılanmasına ilişkin öğrenci görüşleri ile ilgili 38 maddeden korelasyon değeri 0,30’dan düşük olan maddeler belirlenmiş, 9 madde (2, 3, 4, 6, 17, 23, 32, 35, 38. maddeler) ölçekten çıkarılmıştır.

Strese karşı gösterilen başa çıkma davranışları ile ilgili 32 maddeden korelasyon değeri 0,25’den düşük olan maddeler belirlenmiş, 9 madde (4, 6, 7, 9, 10, 13, 22, 28, 31. maddeler) ölçekten çıkarılmıştır.

Ölçeğin güvenilirliğini belirlemek için Cronbach Alfa katsayısına bakılmıştır. Öğrencilerde stres yaratan yönetici davranışlarının algılanmasına ilişkin öğrenci görüşleri ile ilgili maddelerin (Bölüm2-29 madde) Cronbach Alfa katsayısı 0,92 olarak bulunmuştur. Strese karşı gösterilen başa çıkma davranışları (Bölüm3-23 madde) Cronbach Alfa katsayısı 0,85 olarak bulunmuştur. Ön uygulama sonuçlarına göre ölçeğin güvenilirliğinin yüksek düzeyde olduğu söylenebilir. Sonuçları Ek 3-4-5’de verilmiştir.

Ölçeğin esas uygulamasında, stres yaratan yönetici davranışlarının algılanmasına ilişkin öğrenci görüşleri 29 madde, strese karşı gösterilen başa çıkma davranışları ile ilgili 23 madde kullanılmıştır. Ölçeğin son hali Ek 6’da sunulmuştur.

3.5. Verilerin Analizi

Ölçme aracının uygulanması Ekim 2007’de yapılmıştır. Araştırmanın kodlamaları, çözümlenmesi ve tablolaştırılması araştırmacı tarafından yapılmıştır. Ölçeğin uygulama sonuçları Ek 7-8-9’da verilmiştir.

BÖLÜM IV

4. BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde, öncelikle örnekleme oluşturan ortaöğretim öğrencilerinin kişisel ve ailevi özelliklerini içeren bulgular tablolar halinde verilmiş, sonra da sırasıyla araştırmanın alt problemleriyle ilgili bulgular ve yorumlar tabloları ile birlikte verilmiştir.

4.1. Ortaöğretim Öğrencilerinin Bazı Özelliklerine Göre Öğrenci Dağılımına İlişkin Bulgular

Araştırmanın örneklemini oluşturan 369 öğrencinin, araştırmanın bağımsız değişkenleri olan sınıf, cinsiyet, baba mesleği, annenin çalışma durumu, babanın öğrenim durumu, annenin öğrenim durumu, kardeş sayısı ve ailesinin aylık gelirine göre dağılımları sayı ve yüzde olarak aşağıdaki tablolarda verilmiştir.

Tablo 6
Öğrencilerin Sınıflarına Göre Dağılımı

Sınıflar	n	%
9. sınıf	162	43,9
10. sınıf	106	28,7
11. sınıf	101	27,4
Toplam	369	100,0

Tablo 6 incelendiğinde, örneklemin %43,9'unun 9. sınıf öğrencisi, %28,7'sinin 10. sınıf öğrencisi, %27,4'ünün ise 11. sınıf öğrencisi olduğu görülmektedir.

Tablo 7
Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Dağılımı

Cinsiyet	n	%
Erkek	173	46,9
Kız	196	53,1
Toplam	369	100,0

Tablo 7 incelendiğinde, örneklemin %46,9'unun erkek öğrencilerden, %53,1'inin kız öğrencilerden oluştuğu görülmektedir.

Tablo 8
Öğrencilerin Babalarının Mesleklerine Göre Dağılımı

Baba Mesleği	n	%
İşçi	99	26,8
Memur	72	19,6
Esnaf	48	13,0
Serbest Meslek	76	20,6
Diğer	74	20,0
Toplam	369	100,0

Tablo 8 incelendiğinde, örneklem öğrencilerinin %26,8'inin babasının işçi, %19,6'sının babasının memur, %13,0'ının babasının esnaf, %20,6'sının babasının serbest meslek sahibi, %20,0'ının babasının da diğer grubunda olduğu görülmektedir.

Tablo 9
Öğrencilerin Annelerinin Çalışma Durumuna Göre Dağılımı

Annenin Çalışma Durumu	n	%
Çalışıyor	94	25,5
Çalışmıyor	275	74,5
Toplam	369	100,0

Tablo 9 incelendiğinde, örneklem öğrencilerinin %25,5'inin annesi çalışıyor, %75,5'inin annesinin çalışmadığı görülmektedir.

Tablo 10
Öğrencilerin Babalarının Öğrenim Durumuna Göre Dağılımı

Babanın Öğrenim Durumu	n	%
Herhangi bir okul bitirmemiş	8	2,1
İlkokul mezunu	116	31,5
İlköğretim mezunu	84	22,8
Lise mezunu	103	27,9
Üniversite mezunu	58	15,7
Toplam	369	100,0

Tablo 10 incelendiğinde, örneklem öğrencilerinin %2,1'inin babası herhangi bir okul bitirmemiş, %31,5'inin babası ilkokul mezunu, %22,8'inin babası ilköğretim mezunu, %27,9'unun babası lise mezunu, %15,7'sinin babasının üniversite mezunu olduğu görülmektedir.

Tablo 11
Öğrencilerin Annelerinin Öğrenim Durumuna Göre Dağılımı

Annenin Öğrenim Durumu	n	%
Herhangi bir okul bitirmemiş	49	13,3
İlkokul mezunu	139	37,6
İlköğretim mezunu	68	18,4
Lise mezunu	85	23,1
Üniversite mezunu	28	7,6
Toplam	369	100,0

Tablo 11 incelendiğinde, örneklem öğrencilerinin %13,3'ünün annesi herhangi bir okul bitirmemiş, %37,6'sının annesi ilkokul mezunu, %18,4'ünün annesi ilköğretim mezunu, %23,1'inin annesi lise mezunu, %7,6'sının annesinin üniversite mezunu olduğu görülmektedir.

Tablo 12
Öğrencilerin Kardeş Sayısına Göre Dağılımı

Kardeş Sayısı	n	%
1-3 arası	300	81,3
4-6 arası	55	14,9
6'dan fazla	14	3,8
Toplam	369	100,0

Tablo 12 incelendiğinde, örneklemin %81,3'ünün 1-3 arası kardeşe sahip olduğu, %14,9'unun 4-6 arası kardeşe sahip olduğu, %3,8'inin de 6'dan fazla kardeşe sahip olduğu görülmektedir.

Tablo 13
Öğrencilerin Ailelerinin Aylık Gelirine Göre Dağılımı

Ailenin Aylık Geliri	n	%
500 YTL'den az	62	16,8
501-1000 YTL arası	150	40,6
1001-2000 YTL arası	116	31,5
2001 YTL'den fazla	41	11,1
Toplam	369	100,0

Tablo 13 incelendiğinde, örneklem öğrencilerinin %16,8'inin ailesinin aylık geliri 500 YTL'den az, %40,6'sının ailesinin aylık geliri 501-1000 YTL arası, %31,5'inin ailesinin aylık geliri 1001-2000 YTL arası, %11,1'inin ailesinin aylık geliri 2001 YTL'den fazla olduğu görülmektedir.

4.2. Birinci Alt Probleme İlgili Bulgular ve Yorum

Araştırmanın birinci alt problemi “Ortaöğretim öğrencilerinin, yönetici davranışlarından kaynaklanan stres düzeyleri nedir?” şeklinde düzenlenmiştir.

Aritmetik ortalamaların yorumunda 1-5 arası, beş eşit parçaya bölünerek bulunan 1,00-1,79 değerleri “Hiç”, 1,80-2,59 değerleri “Az”, 2,60-3,39 değerleri “Orta”, 3,40-4,19 değerleri “Çok” ve 4,20-5,00 değerleri “Pek çok” olarak kabul edilmiştir (Gül, 2006:76).

Genel boyutta ise (29 madde için) 29,00-52,19 değerleri “Hiç”, 52,20-75,39 değerleri “Az”, 75,40-98,59 değerleri “Orta”, 98,60-121,79 değerleri “Çok” ve 121,80-145,00 değerleri “Pek çok” olarak kabul edilmiştir.

Öğrencilerde stres yaratan yönetici davranışlarının seçenek ve sınır değerleri Tablo 14'e göre değerlendirilmiştir.

Tablo 14
Öğrencilerde Stres Yaratan Yönetici Davranışlarının
Seçenek ve Sınır Değerleri

Seçenek	Sınır Değerleri	29 madde için Sınır Değerleri
Hiç	1,00-1,79	29,00-52,19
Az	1,80-2,59	52,20-75,39
Orta	2,60-3,39	75,40-98,59
Çok	3,40-4,19	98,60-121,79
Pek çok	4,20-5,00	121,80-145,00

Yönetici davranışlarının öğrencilerde stres yaratma düzeyleri ve $\bar{x}$ değerleri Tablo 15’de verilmiştir.

Tablo 15
Yönetici Davranışlarının Stres Yaratma Düzeyleri ve $\bar{x}$ Değerleri

Stres Yaratan Yönetici Davranışları	$\bar{x}$	Düzeyi
1-Okul yöneticilerinden herhangi birisinin sınıfa gelip oturması.	2,41	Az
2-Okul yöneticilerinden herhangi birisinin size kızması veya bağırması.	4,04	Çok
3-Okul yöneticilerinin öğrenci dövmesi.	3,83	Çok
4-Okul yöneticilerinin size güvenmemesi.	3,85	Çok
5-Okul yöneticilerinin sürekli suç işleyecekmişsiniz gibi davranması.	3,92	Çok
6-Okul yöneticilerinin hata yapmanız ya da kusurlu davranmanız karşısında hoşgörüsüz davranması.	3,89	Çok
7-Okul yöneticilerinin bir şey sormak istediğinizde ilgisiz davranması.	3,69	Çok
8-Okul yöneticilerinin isteklerinize karşı doğrudan olumsuz cevap vermesi.	3,70	Çok
9-Okul yöneticilerinin öğrencilerle ilgili olarak okulda yapılacak değişiklikler konusunda sizlere danışmaması.	3,17	Orta
10-Okul yöneticilerinin karşılaştığınız sorunların çözümünde yardımcı olmaması	3,46	Çok
11- Okul yöneticilerinin koyulan kuralların sebeplerini açıklamaması	3,41	Çok
12-Okul yöneticilerinin olumsuz davranışların sebeplerini araştırmadan cezalandırmaları.	3,80	Çok
13-Okul yöneticilerinin size kendinizi savunma hakkı vermeden cezalandırması.	3,85	Çok
14-Okul yöneticilerinin rehberlik ve danışma hizmetlerine yeterince önem vermemesi.	3,24	Orta
15-Okul yöneticilerinin sağlığınızın korunması konusunda önlem almaması.	3,48	Çok
16- Okul yöneticilerinin aşırı disiplinli davranması.	3,67	Çok
17- Okul yöneticilerinin okul içindeki her davranışınıza karışması.	3,76	Çok
18- Okul yöneticilerinin öğrenciler arasında tembel çalışkan ayrımı yapması.	3,64	Çok
19- Okul yöneticilerinin öğrenciler arasında kız erkek ayrımı yapması.	3,35	Orta
20- Okul yöneticilerinin somurtkan bir ifade ile bakmaları.	3,65	Çok
21-Okul yöneticilerinin istek ve şikayetlerinize karşı duyarsız kalması.	3,72	Çok
22-Okul yöneticilerinin sizinle ilgili özel bilgileri başkalarına açıklaması.	3,48	Çok
23- Okul yöneticilerinin kişisel problemlerinize ilgilenmemesi.	3,29	Orta

24-Okul yöneticilerinin okuldaki davranışlarınız konusunda ailenizle görüşmesi.	3,47	Çok
25-Okul yöneticilerinin başarılı olduğunuzda takdir etmemesi.	3,15	Orta
26- Okul yöneticilerinin size derslerinizle ilgili sorular sorması.	2,95	Orta
27- Arkadaşlarınızın yanında küçük düşürücü sözler söylemeleri.	4,09	Çok
28- Okul yöneticilerinin başarısız olmanız karşısında sizinle alay etmesi.	3,63	Çok
29-Okul yöneticilerinden herhangi birinin sizi odasına çağırması.	3,26	Orta
ORTALAMA:	3,54	Çok

Tablo 15’de de görüldüğü gibi öğrencilerin, 29 stres yaratan yönetici davranışından 21 tanesinden “Çok”, 7 tanesinden “Orta”, 1 tanesinden de “Az” düzeyinde stres yaşadıkları saptanmıştır.

En çok stres yaratan yönetici davranışları; “Okul yöneticilerinden herhangi birisinin size kızması veya bağırması” ve “Arkadaşlarınızın yanında küçük düşürücü sözler söylemeleri” olarak bulunmuştur.

En az stres yaratan yönetici davranışı; “Okul yöneticilerinden herhangi birisinin sınıfa gelip oturması” olarak bulunmuştur.

Demir (2002:103), “Stres yaratmayan hiçbir yönetici davranışı yoktur, yönetici davranışları öğrenciler üzerinde stres yaratıcı etkiye sahiptir.” şeklinde belirtmiştir. Bu araştırmada da benzer sonuçlar bulunmuştur.

Tablo 15’de de görüldüğü gibi öğrenciler, okul yöneticilerinin olumsuz davranışlarından “Çok” düzeyinde strese girdiği saptanmıştır. Yöneticinin sahip olması gereken ve istenilen nitelikler olarak; sıcak bir kişilik, arkadaşçılık, cömertlik, anlayışlılık, doğruluk ve bütünlük, sabırlılık ve güven gösterilmektedir (Aydın, 2000:183). Buradan hareketle, öğrenci stresinin azalmasında yöneticilerin olumlu ve özenli davranmasının payı büyüktür denilebilir.

4.3. İkinci Alt Problemlerle İlgili Bulgular ve Yorum

Araştırmanın ikinci alt problemi “Ortaöğretim öğrencilerinin, yönetici davranışlarından kaynaklanan stres düzeyleri onların;

- a) Sınıflarına,
- b) Cinsiyetine,
- c) Babalarının mesleğine,
- d) Annelerinin çalışıp-çalışmamasına,
- e) Babalarının öğrenim durumuna,
- f) Annelerinin öğrenim durumuna,
- g) Kardeş sayılarına,
- h) Ailelerinin aylık gelirine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?” şeklinde düzenlenmiştir.

Araştırmanın bu alt problemine yanıt bulmak amacıyla örnekleme alınan ortaöğretim okulu öğrencilerinin, stres yaratan yönetici davranışlarına ilişkin öğrenci görüşleri, problemin bağımsız değişkenlerine göre ayrı ayrı çözümlenmiş olup söz konusu çözümlenmelere ilişkin bulgular aşağıda sırasıyla verilmektedir.

a) Ortaöğretim öğrencilerinin, yönetici davranışlarından kaynaklanan stres düzeyleri onların sınıflarına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

Öğrencilerin sınıflarına göre, öğrencilerde stres yaratan yönetici davranışlarına ilişkin öğrenci görüşlerinin aritmetik ortalama ve standart sapmaları Tablo 16’da verilmiştir.

Tablo 16

Sınıflara Göre Öğrencilerde Stres Yaratan Yönetici Davranışlarına İlişkin Öğrenci Görüşlerinin Aritmetik Ortalamaları ve Standart Sapmaları

Sınıflar	n	$\bar{x}$	SS
9. sınıf	162	102,94	20,66
10. sınıf	106	104,66	21,80
11. sınıf	101	101,26	25,86
Toplam	369	102,97	22,48

Ortalamaların istatistiksel açıdan anlamlı olup olmadığını belirleyebilmek için tek yönlü varyans analizi yapılmıştır, ilgili veriler Tablo 17’ de görülmektedir.

Tablo 17

Sınıflara Göre Öğrencilerde Stres Yaratan Yönetici Davranışlarına İlişkin Öğrenci Görüşlerinin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	KT	SD	KO	F	Önem Denetimi
Gruplar arası	595,77	2	297,88	0,588	P=0,556
Gruplar içi	185532,06	366	506,91		
Toplam	186127,83	368			Fark önemsiz

P>0,05

Tablo 17’ de görüldüğü gibi sınıflara göre öğrencilerde stres yaratan yönetici davranışlarına ilişkin öğrenci görüşlerinin tek yönlü varyans analizi sonuçları 0,05 düzeyinde anlamlı bir fark yaratmamıştır.

Öğrenciler 9., 10. ve 11. sınıflarda olmalarına karşın stres yaratan yönetici davranışlarına ilişkin benzer görüşler belirtmişlerdir. Bunun sebebi okul yöneticilerinin öğrencilere yıllar içerisinde hep benzer davranması, öğrencilerin de yıllar ilerlese de yönetici davranışlarından stres yaşamaya devam etmesi olabilir.

b) Ortaöğretim öğrencilerinin, yönetici davranışlarından kaynaklanan stres düzeyleri onların cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

Öğrencilerin cinsiyetlerine göre, stres yaratan yönetici davranışlarına ilişkin öğrenci görüşlerinin ortalamaları arasındaki farkı test etmek amacıyla, “t” testi uygulanmıştır, ilgili veriler Tablo 18’ de görülmektedir.

Tablo 18

Cinsiyete Göre Öğrencilerde Stres Yaratan Yönetici Davranışlarına İlişkin Öğrenci Görüşlerinin “t” Testi Sonuçları

Cinsiyet	n	$\bar{x}$	ss	T	Önem Denetimi
Erkek	173	94,94	22,44	6,785	P=0,009
Kız	196	110,06	20,06		Fark önemli

P<0,05

Tablo 18’ de görüldüğü gibi cinsiyete göre öğrencilerde stres yaratan yönetici davranışlarına ilişkin öğrenci görüşlerinin “t” testi sonuçları 0,05 düzeyinde anlamlı bir fark yaratmıştır.

Erkek $\bar{x} = 94,94$ ve Kız $\bar{x} = 110,06$ değerleri incelendiğinde hem erkek öğrencilerin hem de kız öğrencilerin stres yaşadıkları, fakat kız öğrencilerde bu durumun daha yüksek olduğu görülmektedir. Tablo 14 incelendiğinde erkek öğrencilerin “Orta”, kız öğrencilerin “Çok” düzeylerinde yönetici davranışlarından kaynaklanan stres yaşadıkları görülmektedir.

Bunun sebebi, yapılan çeşitli araştırmalarda kızların erkeklere göre stres yaşama düzeylerinin daha yüksek olması gösterilebilir. Demir (2002) tarafından yapılan araştırmada da aynı sonuca varılmıştır.

c) Ortaöğretim öğrencilerinin, yönetici davranışlarından kaynaklanan stres düzeyleri onların babalarının mesleğine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

Öğrencilerin babalarının mesleklerine göre, öğrencilerde stres yaratan yönetici davranışlarına ilişkin öğrenci görüşlerinin aritmetik ortalama ve standart sapmaları Tablo 19’da verilmiştir.

Tablo 19
Babalarının Mesleğine Göre Öğrencilerde Stres Yaratan
Yönetici Davranışlarına İlişkin Öğrenci Görüşlerinin
Aritmetik Ortalamaları ve Standart Sapmaları

Baba Mesleği	n	$\bar{x}$	SS
İşçi	99	104,27	23,09
Memur	72	107,23	20,25
Esnaf	48	102,12	20,76
Serbest Meslek	76	100,98	23,11
Diğer	74	99,70	23,92
Toplam	369	102,97	22,48

Ortalamaların istatistiksel açıdan anlamlı olup olmadığını belirleyebilmek için tek yönlü varyans analizi yapılmıştır, ilgili veriler Tablo 20’ de görülmektedir.

Tablo 20
Babalarının Mesleğine Göre Öğrencilerde Stres Yaratan
Yönetici Davranışlarına İlişkin Öğrenci Görüşlerinin
Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	KT	SD	KO	F	Önem Denetimi
Gruplar arası	2601,50	6	650,37	1,290	P=0,273
Gruplar içi	183526,32	364	504,19		
Toplam	186127,83	368			Fark önemsiz

P>0,05

Tablo 20’ de görüldüğü gibi babalarının mesleğine göre öğrencilerde stres yaratan yönetici davranışlarına ilişkin öğrenci görüşlerinin tek yönlü varyans analizi sonuçları 0,05 düzeyinde anlamlı bir fark yaratmamıştır.

Öğrenciler, babalarının farklı meslek gruplarından olmalarına karşın stres yaratan yönetici davranışlarına ilişkin benzer görüşler belirtmişlerdir. Demir (2002) tarafından yapılan araştırmada da aynı sonuca varılmıştır, araştırmaya katılan öğrencilerin “yöneticilerin öğrencilerde stres yaratan davranışları ölçeğine” verdikleri yanıtlarda baba mesleğine göre anlamlı fark yoktur.

Fakat Tablo 19 incelendiğinde, en çok stres yaşayan öğrenci grubunun babası “Memur” olanlar olduğu bulunmuştur. Diğer meslek gruplarına göre kurallara nispeten daha fazla önem veren “Memur” veliler, çocuklarının okul yaşantıları üzerinde ayrıca stres oluşturabilirler.

d) Ortaöğretim öğrencilerinin, yönetici davranışlarından kaynaklanan stres düzeyleri onların annelerinin çalışıp-çalışmamasına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

Öğrencilerin annelerinin çalışıp-çalışmamasına göre, stres yaratan yönetici davranışlarına ilişkin öğrenci görüşlerinin ortalamaları arasındaki farkı test etmek amacıyla, “t” testi uygulanmıştır, ilgili veriler Tablo 21’ de görülmektedir.

Tablo 21
Annenin Çalışma Durumuna Göre Öğrencilerde Stres Yaratan Yönetici Davranışlarına İlişkin Öğrenci Görüşlerinin “t” Testi Sonuçları

Anne	n	$\bar{x}$	ss	t	ÖnemDenetimi
Çalışıyor	94	101,20	23,44	0,863	P=0,757
Çalışmıyor	275	103,58	22,16		Fark önemsiz

P>0,05

Tablo 21’ de görüldüğü gibi öğrencinin annesinin çalışma durumu, ortaöğretim öğrencilerinde stres yaratan yönetici davranışlarına ilişkin öğrenci görüşlerinin “t” testi sonuçları 0,05 düzeyinde anlamlı bir fark yaratmamıştır.

Öğrencilerin, anneleri çalışsa da çalışmasa da, stres yaratan yönetici davranışlarına ilişkin benzer görüşler belirtmişlerdir. Demir (2002) tarafından yapılan araştırmada da aynı sonuca varılmıştır. Araştırmaya katılan öğrencilerin “yöneticilerin öğrencilerde stres yaratan davranışları ölçeğine” verdikleri yanıtlarda annenin çalışma durumuna göre anlamlı fark yoktur.

e) Ortaöğretim öğrencilerinin, yönetici davranışlarından kaynaklanan stres düzeyleri onların babalarının öğrenim durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

Öğrencilerin babalarının öğrenim durumlarına göre, öğrencilerde stres yaratan yönetici davranışlarına ilişkin öğrenci görüşlerinin aritmetik ortalama ve standart sapmaları Tablo 22’de verilmiştir.

Tablo 22
Babalarının Öğrenim Durumuna Göre Öğrencilerde Stres Yaratan Yönetici Davranışlarına İlişkin Öğrenci Görüşlerinin Aritmetik Ortalamaları ve Standart Sapmaları

Babanın Öğrenim Durumu	n	$\bar{x}$	ss
Herhangi bir okul bitirmemiş	8	91,12	9,28
İlkokul mezunu	116	105,62	23,32
İlköğretim mezunu	84	104,60	21,38
Lise mezunu	103	101,03	23,42
Üniversite mezunu	58	100,39	21,39
Toplam	369	102,97	22,48

Ortalamaların istatistiksel açıdan anlamlı olup olmadığını belirleyebilmek için tek yönlü varyans analizi yapılmıştır, ilgili veriler Tablo 23’ de görülmektedir.

Tablo 23
Babalarının Öğrenim Durumuna Göre Öğrencilerde Stres Yaratan
Yönetici Davranışlarına İlişkin Öğrenci Görüşlerinin
Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	KT	SD	KO	F	Önem Denetimi
Gruplar arası	2936,13	4	734,03	1,459	P=0,214
Gruplar içi	183191,70	364	503,27		
Toplam	186127,83	368			Fark önemsiz
P>0,05					

Tablo 23’ de görüldüğü gibi öğrencilerin babalarının öğrenim durumuna göre öğrencilerde stres yaratan yönetici davranışlarına ilişkin öğrenci görüşlerinin tek yönlü varyans analizi sonuçları 0,05 düzeyinde anlamlı bir fark yaratmamıştır.

Öğrenciler, babalarının öğrenim durumu ne olursa olsun stres yaratan yönetici davranışları ile ilgili benzer görüşler ortaya koymuşları bulunmuştur. Yine de Tablo 22 incelendiğinde, öğrencilerin babalarının öğrenim seviyesi yükseldikçe, yönetici davranışlarından kaynaklanan stres düzeyleri azalmaktadır. Bu durum stresin sosyo-ekonomik durum ile doğrudan ilgili olmasından kaynaklanabilir.

Yine “Herhangi bir okul bitirmemiş” babalar eğitimi yeteri kadar önemsemedikleri için çocuklarının öğrenimleriyle ilgilenmiyor yada eğitim görmemiş babaların çocukları okulu/yöneticileri yeteri kadar önemsemiyor olabilir.

Demir (2002) tarafından yapılan araştırmada da aynı sonuca varılmıştır. Araştırmaya katılan öğrencilerin “yöneticilerin öğrencilerde stres yaratan davranışları ölçeğine” verdikleri yanıtlarda babanın öğrenim durumuna göre anlamlı fark yoktur.

f) Ortaöğretim öğrencilerinin, yönetici davranışlarından kaynaklanan stres düzeyleri onların annelerinin öğrenim durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

Öğrencilerin annelerinin öğrenim durumlarına göre, öğrencilerde stres yaratan yönetici davranışlarına ilişkin öğrenci görüşlerinin aritmetik ortalama ve standart sapmaları Tablo 24’de verilmiştir.

Tablo 24
Annelerinin Öğrenim Durumuna Göre Öğrencilerde Stres Yaratan
Yönetici Davranışlarına İlişkin Öğrenci Görüşlerinin
Aritmetik Ortalamaları ve Standart Sapmaları

Annenin Öğrenim Durumu	n	$\bar{x}$	SS
Herhangi bir okul bitirmemiş	49	103,26	22,20
İlkokul mezunu	139	106,37	21,24
İlköğretim mezunu	68	102,98	24,50
Lise mezunu	85	100,71	19,98
Üniversite mezunu	28	92,46	28,03
Toplam	369	102,97	22,48

Ortalamaların istatistiksel açıdan anlamlı olup olmadığını belirleyebilmek için tek yönlü varyans analizi yapılmıştır, ilgili veriler Tablo 25’ de görülmektedir.

Tablo 25
Annelerinin Öğrenim Durumuna Göre Öğrencilerde Stres Yaratan
Yönetici Davranışlarına İlişkin Öğrenci Görüşlerinin
Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	KT	SD	KO	F	Önem Denetimi
Gruplar arası	5136,55	4	1284,13	2,583	P=0,037
Gruplar içi	180991,27	364	497,22		
Toplam	186127,83	368			Fark önemli

P<0,05

Tablo 25’ de görüldüğü gibi öğrencilerin annelerinin öğrenim durumuna göre öğrencilerde stres yaratan yönetici davranışlarına ilişkin öğrenci görüşlerinin tek yönlü varyans analizi sonuçları 0,05 düzeyinde anlamlı bir fark yaratmıştır.

Demir (2002) tarafından yapılan araştırmada da aynı sonuca varılmıştır. Araştırmaya katılan öğrencilerin “yöneticilerin öğrencilerde stres yaratan davranışları ölçeğine” verdikleri yanıtlarda annenin öğrenim durumuna göre anlamlı fark vardır.

Tablo 24 incelendiğinde, öğrencilerin annelerinin öğrenim seviyesi yükseldikçe, yönetici davranışlarından kaynaklanan stres düzeyleri azalmaktadır. Bu durum stresin sosyo-ekonomik durum ile doğrudan ilgili olmasından kaynaklanabilir.

En çok stres yaşayan öğrencilerin, annesi ilköğretim mezunu olanlar olduğu görülmektedir. Bunun sebebi ilköğretim mezunu annelerin, öğrenime önem vermeleri, çocuklarını daha fazla öğrenim görmeye yönlendirmeleri fakat çocuklarının okul yaşantılarıyla ilgili olarak yeteri kadar çocuklarına yardımcı olamayışlarından olabilir.

Farklılaşan grupları tespit etmek için Scheffe testi uygulanmış ve gruplar arasında anlamlı bir fark olmadığını görülmüştür.

g) Ortaöğretim öğrencilerinin, yönetici davranışlarından kaynaklanan stres düzeyleri onların kardeş sayılarına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir mi?

Öğrencilerin kardeş sayılarına göre, öğrencilerde stres yaratan yönetici davranışlarına ilişkin öğrenci görüşlerinin aritmetik ortalama ve standart sapmaları Tablo 26’da verilmiştir.

Tablo 26

Kardeş Sayılarına Göre Öğrencilerde Stres Yaratan Yönetici Davranışlarına İlişkin Öğrenci Görüşlerinin Aritmetik Ortalamaları ve Standart Sapmaları

Kardeş Sayısı	n	$\bar{x}$	ss
1-3 arası	300	102,06	22,98
4-6 arası	55	110,65	18,79
6'dan fazla	14	92,50	17,61
Toplam	369	102,97	22,48

Ortalamaların istatistiksel açıdan anlamlı olup olmadığını belirleyebilmek için tek yönlü varyans analizi yapılmıştır, ilgili veriler Tablo 27' de görülmektedir.

Tablo 27

Kardeş Sayılarına Göre Öğrencilerde Stres Yaratan Yönetici Davranışlarına İlişkin Öğrenci Görüşlerinin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	KT	SD	KO	F	Önem Denetimi
Gruplar arası	5030,97	2	2515,48	5,084	P=0,007
Gruplar içi	181096,86	366	494,80		
Toplam	186127,83	368			Fark önemli

P<0,05

Tablo 27' de görüldüğü gibi öğrencilerin kardeş sayılarına göre öğrencilerde stres yaratan yönetici davranışlarına ilişkin öğrenci görüşlerinin tek yönlü varyans analizi sonuçları 0,05 düzeyinde anlamlı bir fark yaratmıştır.

En çok stres yaşayan öğrencilerin, 4-6 kardeş olanlar olduğu saptanmıştır. Bunun sebebi, çok çocuklu ailelerin sosyo-ekonomik durumlarının genel olarak düşük olması ve bu öğrencilerin öğrenimlerine devam etmelerinin daha az kardeşlilere göre nispeten daha zor olmasından kaynaklanıyor olabilir.

Tablo 27'de en az stres yaşayan öğrencilerin, 6'dan fazla kardeşi olanlar olduğu görülmektedir. Bunun sebebi, 6'dan fazla çocuğu olan ailelerin eğitimi yeteri kadar önemsemedikleri için, çocuklarının öğrenimleriyle ilgilenmiyor olmasından kaynaklanabilir.

Farklılaşan grupları ortaya koymak için Scheffe testi uygulanmış ve sonuçlar aşağıda Tablo 28’de verilmiştir.

Tablo 28
Kardeş Sayılarına Göre Öğrencilerde Stres Yaratan Yönetici Davranışlarına İlişkin Öğrenci Görüşlerinin Scheffe Testi Sonuçları

$\bar{x}$	Kardeş Sayısı	1	2	3
102,06	1-3 arası (1)		*	
110,65	4-6 arası (2)	*		*
92,50	6’dan fazla (3)		*	

Tablo 28 incelendiğinde, 1-3 arası kardeşi olan öğrenciler ile 4-6 arası kardeşi olan öğrenciler, stres yaratan yönetici davranışlarına ilişkin görüşlerinin ortalamaları arasında anlamlı düzeyde bir fark bulunmuştur. Yine benzer şekilde, 4-6 arası kardeşi olan öğrenciler ile 6’dan fazla kardeşi olan öğrenciler, stres yaratan yönetici davranışlarına ilişkin görüşlerinin ortalamaları arasında anlamlı düzeyde bir fark bulunmuştur.

h) Ortaöğretim öğrencilerinin, yönetici davranışlarından kaynaklanan stres düzeyleri onların ailelerinin aylık gelirine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

Öğrencilerin ailesinin aylık gelirine göre, öğrencilerde stres yaratan yönetici davranışlarına ilişkin öğrenci görüşlerinin aritmetik ortalama ve standart sapmaları Tablo 29’da verilmiştir.

Tablo 29
Ailesinin Aylık Gelirine Göre Öğrencilerde Stres Yaratan Yönetici Davranışlarına İlişkin Öğrenci Görüşlerinin Aritmetik Ortalamaları ve Standart Sapmaları

Ailenin Aylık Geliri	n	$\bar{x}$	ss
500 YTL’den az	62	107,74	20,63
501-1000 YTL arası	150	105,26	21,46
1001-2000 YTL arası	116	99,06	24,50
2001 YTL’den fazla	41	98,51	21,01
Toplam	369	102,97	22,48

Ortalamaların istatistiksel açıdan anlamlı olup olmadığını belirleyebilmek için tek yönlü varyans analizi yapılmıştır, ilgili veriler Tablo 30’ da görülmektedir.

Tablo 30
Ailesinin Aylık Gelirine Göre Öğrencilerde Stres Yaratan
Yönetici Davranışlarına İlişkin Öğrenci Görüşlerinin
Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	KT	SD	KO	F	Önem Denetimi
Gruplar arası	4786,27	3	1595,42	3,211	P=0,023
Gruplar içi	181341,55	365	496,82		
Toplam	186127,83	368			Fark önemli

P<0,05

Tablo 30’ da görüldüğü gibi öğrencilerin aylık gelirlerine göre öğrencilerde stres yaratan yönetici davranışlarına ilişkin öğrenci görüşlerinin tek yönlü varyans analizi sonuçları 0,05 düzeyinde anlamlı bir fark yaratmıştır.

Tablo 29 incelendiğinde, öğrencilerin ailelerinin aylık gelir seviyesi yükseldikçe, yönetici davranışlarından kaynaklanan stres düzeyleri azalmaktadır. Bu durum stresin sosyo-ekonomik durum ile doğrudan ilgili olmasından kaynaklanabilir.

Bu durum, 500 YTL’den az (asgari ücret yada daha azı) aylık geliri olan ailelerdeki öğrencilerin ekonomik sıkıntılardan dolayı var olan streslerini okula yansıtılmalarından kaynaklanıyor olabilir.

Farklılaşan grupları ortaya koymak için Scheffe testi uygulanmış ve farklılaşan grup olmadığı görülmüştür.

4.4. Üçüncü Alt Problemle İlgili Bulgular ve Yorum

Araştırmanın üçüncü alt problemi “Ortaöğretim öğrencilerinin, yönetici davranışlarından kaynaklanan stresle başa çıkma davranışlarının sıklığı nedir?” şeklinde düzenlenmiştir.

Aritmetik ortalamaların yorumunda 1-5 arası, beş eşit parçaya bölünerek bulunan 1,00-1,79 değerleri “Hiçbir zaman”, 1,80-2,59 değerleri “Çok seyrek”, 2,60-3,39 değerleri “Ara sıra”, 3,40-4,19 değerleri “Çoğu zaman” ve 4,20-5,00 değerleri “Her zaman” olarak kabul edilmiştir.

Genel boyutta ise (23 madde için) 23,00-41,39 değerleri “Hiç”, 41,40-59,79 değerleri “Az”, 59,80-78,19 değerleri “Orta”, 78,20-96,59 değerleri “Çok” ve 96,60-115,00 değerleri “Pek çok” olarak kabul edilmiştir.

Öğrencilerin başa çıkma davranışlarını gösterme sıklığı Tablo 31’e göre değerlendirilmiştir.

Tablo 31

Öğrencilerin Stres Yaratıcı Davranışlarından Dolayı Gösterdikleri Başa Çıkma Davranışlarının Seçenek ve Sınır Değerleri

Seçenek	Sınır Değerleri	23 madde için Sınır Değerleri
Hiçbir zaman	1,00-1,79	23,00-41,39
Çok seyrek	1,80-2,59	41,40-59,79
Ara sıra	2,60-3,39	59,80-78,19
Çoğu zaman	3,40-4,19	78,20-96,56
Her zaman	4,20-5,00	96,60-115,00

Öğrencilerin strese karşı gösterdikleri başa çıkma davranışlarının sıklığı ve $\bar{x}$ değerleri Tablo 32’de verilmiştir.

Tablo 32
Öğrencilerin Strese Karşı Gösterdikleri Başaçıkma Davranışlarının
Sıklığı ve $\bar{x}$ Değerleri

Başaçıkma Davranışları	$\bar{x}$	Sıklığı
1- Her şeyi boş veririm.	2,49	Çok seyrek
2-Onları açıkça eleştiririm.	2,83	Ara sıra
3-İtiraz ederim.	3,18	Ara sıra
4-Yalnız kalmaya çalışırım.	2,68	Ara sıra
5- Okuldan uzaklaşırım.	1,79	Hiçbir zaman
6-Sinirlenir, acısını başkasından alırım.	2,14	Çok seyrek
7-Çevremdeki eşyaları kırarım.	1,73	Hiçbir zaman
8- İkna etmeye çalışırım.	2,96	Ara sıra
9-Sigara vb. şeyler kullanmaya başlarım.	1,39	Hiçbir zaman
10- Öğretmenime/öğretmenlerime anlatırım.	2,40	Çok seyrek
11- Dersleri ihmal edip tembelliğe yönelirim.	1,67	Hiçbir zaman
12-Karşı çıkar gerekirse meydan okurum.	2,28	Çok seyrek
13-Onlarla işbirliği yaparım.	2,24	Çok seyrek
14-İnatla direnirim.	2,53	Çok seyrek
15-Kavga etmek için sebep ararım.	1,63	Hiçbir zaman
16-Hiçbir sorumluluk almak istemem.	2,14	Çok seyrek
17-Okul yöneticilerini kızdıracak şekilde davranır, bilmiyormuş gibi yaparım.	1,79	Hiçbir zaman
18-Gözüne görünmesem iyi olur diye düşünürüm.	2,44	Çok seyrek
19-Onları görmezlikten gelirim.	2,37	Çok seyrek
20-Hiçbir şey olmamış gibi davranırım.	2,38	Çok seyrek
21- Hiçbir şeyle ilgilenmem.	2,02	Çok seyrek
22-Milli eğitime müdürlüğüne bildiririm/şikayet ederim.	1,98	Çok seyrek
23-Onlara ya da onlara ait şeylere zarar vermeye çalışırım.	1,49	Hiçbir zaman
ORTALAMA :	2,19	Çok Seyrek

Tablo 32’de de görüldüğü gibi öğrencilerin, 23 başaçıkma davranışından 7 tanesini “Hiçbir zaman”, 12 tanesini “Çok seyrek”, 4 tanesini de “Ara sıra” gösterdikleri

saptanmıştır. Öğrenciler, yönetici davranışlarından kaynaklanan başaçıkma davranışlarını çeşitli sıklıklarda gösterdikleri bulunmuştur.

En az kullanılan başaçıkma davranışları; “Okuldan uzaklaşırım”, “Çevremdeki eşyaları kırarım”, “Sigara vb. şeyler kullanmaya başlarım”, “Dersleri ihmal edip tembelliğe yönelirim”, “Kavgaya etmek için sebep ararım”, “Okul yöneticilerini kızdıracak şekilde davranır, bilmiyormuş gibi yaparım”, “Onlara ya da onlara ait şeylere zarar vermeye çalışırım” olarak bulunmuştur.

En çok kullanılan başaçıkma davranışları; “Onları açıkça eleştiririm”, “İtiraz ederim”, “Yalnız kalmaya çalışırım”, “İkna etmeye çalışırım” olarak bulunmuştur.

Tablo 32’de de görüldüğü gibi, çeşitli sebeplerle itirazda ve eleştiride bulunan öğrencilere söz hakkı verilip, kendi düşüncelerini açıklama imkanı verilmezse, aynı şekilde sürekli yalnız kalmayı tercih eden öğrencilere yardım edilmezse, öğrencilerin stres düzeylerinin artacağı kesindir.

4.5. Dördüncü Alt Problemlerle İlgili Bulgular ve Yorum

Araştırmanın dördüncü alt problemi “Ortaöğretim öğrencilerinin, yönetici davranışlarından kaynaklanan stresle başaçıkma davranışlarının sıklığı onların;

- a) Sınıflarına,
- b) Cinsiyetine,
- c) Babalarının mesleğine,
- d) Annelerinin çalışıp-çalışmamasına,
- e) Babalarının öğrenim durumuna,
- f) Annelerinin öğrenim durumuna,
- g) Kardeş sayılarına,
- h) Ailelerinin aylık gelirine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?” şeklinde düzenlenmiştir.

Araştırmanın bu alt problemine yanıt bulmak amacıyla örnekleme alınan ortaöğretim okulu öğrencilerinin, strese karşı gösterdikleri başaçıkma davranışlarına ilişkin öğrenci görüşleri, problemin bağımsız değişkenlerine göre ayrı ayrı çözümlenmiş olup söz konusu çözümlemelere ilişkin bulgular aşağıda sırasıyla verilmektedir.

a) Ortaöğretim öğrencilerinin, yönetici davranışlarından kaynaklanan strese başaçıkma davranışlarının sıklığı onların sınıflarına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

Öğrencilerin sınıflarına göre, strese karşı gösterdikleri başaçıkma davranışlarına ilişkin öğrenci görüşlerinin aritmetik ortalama ve standart sapmaları Tablo 33' de verilmiştir.

Tablo 33
Sınıflara Göre Öğrencilerin Strese Karşı Gösterdikleri Başaçıkma Davranışlarına İlişkin Öğrenci Görüşlerinin Aritmetik Ortalamaları ve Standart Sapmaları

Sınıflar	N	$\bar{x}$	ss
9. sınıf	162	48,81	11,10
10. sınıf	106	51,22	11,84
11. sınıf	101	53,01	11,42
Toplam	369	50,65	11,51

Ortalamaların istatistiksel açıdan anlamlı olup olmadığını belirleyebilmek için tek yönlü varyans analizi yapılmıştır, ilgili veriler Tablo 34' de görülmektedir.

Tablo 34
Sınıflara Göre Öğrencilerin Strese Karşı Gösterdikleri Başaçıkma Davranışlarına İlişkin Öğrenci Görüşlerinin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	KT	SD	KO	F	Önem Denetimi
Gruplar arası	1148,005	2	574,002	4,410	P=0,013
Gruplar içi	47642,971	366	130,172		
Toplam	48790,976	368			Fark önemli
P<0,05					

Tablo 34’ de görüldüğü gibi öğrencilerin sınıflarına göre, strese karşı gösterdikleri başa çıkma davranışlarına ilişkin öğrenci görüşlerinin tek yönlü varyans analizi sonuçları 0,05 düzeyinde anlamlı bir fark yaratmıştır.

Tablo 33 incelendiğinde, sınıflar ilerledikçe öğrencilerin başa çıkma davranışlarının arttığı görülmektedir. Buna göre, en çok başa çıkma davranışı gösteren öğrenciler, 11. sınıf öğrencileridir. Bu durum üniversiteye giriş sınavının yaklaşmasından ve artan gelecek kaygısından kaynaklanıyor olabilir.

Farklılaşan grupları ortaya koymak için Scheffe testi uygulanmış ve sonuçlar Tablo 35’ de verilmiştir.

Tablo 35
Sınıflara Göre Öğrencilerin Strese Karşı Gösterdikleri Başa Çıkma Davranışlarına İlişkin Öğrenci Görüşlerinin Scheffe Testi Sonuçları

$\bar{x}$	Sınıflar	1	2	3
48,81	9. sınıf (1)			*
51,22	10. sınıf (2)			
53,01	11. sınıf (3)	*		

Tablo 35 incelendiğinde, 9. sınıf öğrencileri ile 11. sınıf öğrencilerinin, strese karşı gösterdikleri başa çıkma davranışlarına ilişkin görüşlerinin ortalamaları arasında anlamlı düzeyde bir fark bulunmuştur. Sınıflar ilerledikçe, yönetici davranışlarından kaynaklanan stresle başa çıkma davranışlarının sıklığının arttığı görülmektedir.

b) Ortaöğretim öğrencilerinin, yönetici davranışlarından kaynaklanan stresle başa çıkma davranışlarının sıklığı onların cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

Öğrencilerin cinsiyetlerine göre, strese karşı gösterdikleri başa çıkma davranışlarına ilişkin öğrenci görüşlerinin ortalamaları arasındaki farkı test etmek amacıyla, “t” testi uygulanmıştır, ilgili veriler Tablo 36’ da görülmektedir.

Tablo 36
Cinsiyete Göre Öğrencilerin Strese Karşı Gösterdikleri Başaçıkma Davranışlarına İlişkin Öğrenci Görüşlerinin “t” Testi Sonuçları

Cinsiyet	n	$\bar{x}$	ss	t	ÖnemDenetimi
Erkek	173	49,78	12,52	1,36	P=0,431
Kız	196	51,43	10,51		Fark önemsiz

P>0,05

Tablo 36’ da görüldüğü gibi öğrencilerin strese karşı gösterdikleri başaçıkma davranışlarına ilişkin öğrenci görüşlerinin “t” testi sonuçları 0,05 düzeyinde anlamlı bir fark yaratmamıştır. Buna göre, yönetici davranışlarından kaynaklanan strese başaçıkma davranışlarını erkek ve kız öğrencilerin benzer şekilde gösterdiği söylenebilir.

c) Ortaöğretim öğrencilerinin, yönetici davranışlarından kaynaklanan strese başaçıkma davranışlarının sıklığı onların babalarının mesleğine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

Öğrencilerin babalarının mesleğine göre, strese karşı gösterdikleri başaçıkma davranışlarına ilişkin öğrenci görüşlerinin aritmetik ortalama ve standart sapmaları Tablo 37’ de verilmiştir.

Tablo 37
Babalarının Mesleğine Göre Öğrencilerin Strese Karşı Gösterdikleri Başaçıkma Davranışlarına İlişkin Öğrenci Görüşlerinin Aritmetik Ortalamaları ve Standart Sapmaları

Baba Mesleği	n	$\bar{x}$	ss
İşçi	99	51,29	12,25
Memur	72	49,47	9,73
Esnaf	48	51,56	11,93
Serbest Meslek	76	50,64	11,91
Diğer	74	50,39	11,60
Toplam	369	50,65	11,51

Ortalamaların istatistiksel açıdan anlamlı olup olmadığını belirleyebilmek için tek yönlü varyans analizi yapılmıştır, ilgili veriler Tablo 38’ de görülmektedir.

Tablo 38
Babalarının Mesleğine Göre Öğrencilerin Strese Karşı Gösterdikleri
Başaçıkma Davranışlarına İlişkin Öğrenci Görüşlerinin
Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	KT	SD	KO	F	Önem Denetimi
Gruplar arası	185,67	4	46,418	0,348	P=0,846
Gruplar içi	48605,30	364	133,531		
Toplam	48790,97	368			Fark önemsiz
P>0,05					

Tablo 38’ de görüldüğü gibi babalarının mesleğine göre öğrencilerin strese karşı gösterdikleri başaçıkma davranışlarına ilişkin öğrenci görüşlerinin tek yönlü varyans analizi sonuçları 0,05 düzeyinde anlamlı bir fark yaratmamıştır.

Demir (2002) tarafından yapılan araştırmada da aynı sonuca varılmıştır, araştırmaya katılan öğrencilerin stres karşısında gösterilen başaçıkma davranışları, baba mesleğine göre farklı mesleklere ait babaya sahip öğrencilerin benzer görüşlere sahip oldukları bulunmuştur.

Öğrencilerin babalarının farklı mesleklerden olmaları, onların strese karşı gösterdikleri başaçıkma davranışlarına ilişkin görüşlerini etkilememektedir.

d) Ortaöğretim öğrencilerinin, yönetici davranışlarından kaynaklanan strese başaçıkma davranışlarının sıklığı onların annelerinin çalışıp-çalışmamasına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

Öğrencilerin annelerinin çalışıp-çalışmamasına göre, strese karşı gösterdikleri başaçıkma davranışlarına ilişkin öğrenci görüşlerinin ortalamaları arasındaki farkı test etmek amacıyla, “t” testi uygulanmıştır, ilgili veriler Tablo 39’da görülmektedir.

Tablo 39

**Annenin Çalışma Durumuna Göre Öğrencilerin Strese Karşı Gösterdikleri
Başalıkma Davranışlarına İlişkin Öğrenci Görüşlerinin “t” Testi Sonuçları**

Anne	n	$\bar{x}$	ss	t	ÖnemDenetimi
Çalışıyor	94	101,20	23,44	0,863	P=0,757
Çalışmıyor	275	103,58	22,16		Fark önemsiz

P>0,05

Tablo 39’ da görüldüğü gibi öğrencinin annesinin çalışma durumu, öğrencilerin strese karşı gösterdikleri başalıkma davranışlarına ilişkin öğrenci görüşlerine 0,05 düzeyinde anlamlı bir fark yaratmamıştır.

Demir (2002) tarafından yapılan araştırmada da aynı sonuca varılmıştır, araştırmaya katılan öğrencilerin annesinin çalışma durumu, öğrencilerin strese karşı gösterdikleri başalıkma davranışlarına ilişkin öğrenci görüşlerine 0,05 düzeyinde anlamlı bir fark göstermemiştir.

Öğrencilerin annelerinin çalışıp-çalışmaması, onların strese karşı gösterdikleri başalıkma davranışlarına ilişkin görüşlerini etkilememektedir.

e) Ortaöğretim öğrencilerinin, yönetici davranışlarından kaynaklanan strese başalıkma davranışlarının sıklığı onların babalarının öğrenim durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

Öğrencilerin babalarının öğrenim durumlarına göre, strese karşı gösterdikleri başalıkma davranışlarına ilişkin öğrenci görüşlerinin aritmetik ortalama ve standart sapmaları Tablo 40’ da verilmiştir.

Tablo 40
Babalarının Öğrenim Durumuna Göre Öğrencilerin Strese Karşı Gösterdikleri
Başaçıkma Davranışlarına İlişkin Öğrenci Görüşlerinin
Aritmetik Ortalamaları ve Standart Sapmaları

Babannın Öğrenim Durumu	n	$\bar{x}$	ss
Herhangi bir okul bitirmemiş	8	48,00	8,43
İlkokul mezunu	116	50,72	12,17
İlköğretim mezunu	84	51,69	12,01
Lise mezunu	103	50,26	11,50
Üniversite mezunu	58	50,10	9,89
Toplam	369	50,65	11,51

Ortalamaların istatistiksel açıdan anlamlı olup olmadığını belirleyebilmek için tek yönlü varyans analizi yapılmıştır, ilgili veriler Tablo 41' de görülmektedir.

Tablo 41
Babalarının Öğrenim Durumuna Göre Öğrencilerin Strese Karşı Gösterdikleri
Başaçıkma Davranışlarına İlişkin Öğrenci Görüşlerinin
Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	KT	SD	KO	F	Önem Denetimi
Gruplar arası	180,549	4	45,137	0,338	P=0,852
Gruplar içi	48610,426	364	133,545		
Toplam	48790,976	368			Fark önemsiz

P>0,05

Tablo 41' de görüldüğü gibi öğrencinin babasının öğrenim durumu, öğrencilerin strese karşı gösterdikleri başaçıkma davranışlarına ilişkin öğrenci görüşlerine 0,05 düzeyinde anlamlı bir fark yaratmamıştır.

Demir (2002) tarafından yapılan araştırmada da aynı sonuca varılmıştır, araştırmaya katılan öğrencilerin babalarının öğrenim durumu, öğrencilerin strese karşı gösterdikleri başaçıkma davranışlarına ilişkin öğrenci görüşlerine 0,05 düzeyinde anlamlı bir fark göstermemiştir.

Öğrencilerin babalarının öğrenim durumları, onların strese karşı gösterdikleri başaçıkma davranışlarına ilişkin görüşlerini etkilememektedir.

f) Ortaöğretim öğrencilerinin, yönetici davranışlarından kaynaklanan stresle başa çıkma davranışlarının sıklığı onların annelerinin öğrenim durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

Öğrencilerin annelerinin öğrenim durumlarına göre, strese karşı gösterdikleri başa çıkma davranışlarına ilişkin öğrenci görüşlerinin aritmetik ortalama ve standart sapmaları Tablo 42’ de verilmiştir.

Tablo 42

Annelerinin Öğrenim Durumuna Göre Öğrencilerin Strese Karşı Gösterdikleri Başa Çıkma Davranışlarına İlişkin Öğrenci Görüşlerinin Aritmetik Ortalamaları ve Standart Sapmaları

Annenin Öğrenim Durumu	n	$\bar{x}$	SS
Herhangi bir okul bitirmemiş	49	48,53	9,99
İlkokul mezunu	139	51,23	10,48
İlköğretim mezunu	68	50,64	14,16
Lise mezunu	85	50,70	11,74
Üniversite mezunu	28	51,42	11,39
Toplam	369	50,65	11,51

Ortalamaların istatistiksel açıdan anlamlı olup olmadığını belirleyebilmek için tek yönlü varyans analizi yapılmıştır, ilgili veriler Tablo 43’ de görülmektedir.

Tablo 43

Annelerin Öğrenim Durumuna Göre Öğrencilerin Strese Karşı Gösterdikleri Başa Çıkma Davranışlarına İlişkin Öğrenci Görüşlerinin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	KT	SD	KO	F	Önem Denetimi
Gruplar arası	284,10	4	71,026	0,533	P=0,712
Gruplar içi	48506,87	364	133,261		
Toplam	48790,97	368			Fark önemsiz

Tablo 43’ de görüldüğü gibi öğrencinin annesinin öğrenim durumu, öğrencilerin strese karşı gösterdikleri başa çıkma davranışlarına ilişkin öğrenci görüşlerine 0,05 düzeyinde anlamlı bir fark yaratmamıştır.

Öğrencilerin annelerinin öğrenim durumları, onların strese karşı gösterdikleri başaçıkma davranışlarına ilişkin görüşlerini etkilememektedir.

g) Ortaöğretim öğrencilerinin, yönetici davranışlarından kaynaklanan strese başaçıkma davranışlarının sıklığı onların kardeş sayılarına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

Öğrencilerin kardeş sayılarına göre, strese karşı gösterdikleri başaçıkma davranışlarına ilişkin öğrenci görüşlerinin aritmetik ortalama ve standart sapmaları Tablo 44' de verilmiştir.

Tablo 44
Kardeş Sayılarına Göre Öğrencilerin Strese Karşı Gösterdikleri
Başaçıkma Davranışlarına İlişkin Öğrenci Görüşlerinin
Aritmetik Ortalamaları ve Standart Sapmaları

Kardeş Sayısı	n	$\bar{x}$	ss
1-3 arası	300	50,88	11,95
4-6 arası	55	50,47	9,53
6'dan fazla	14	46,64	8,44
Toplam	369	50,65	11,51

Ortalamaların istatistiksel açıdan anlamlı olup olmadığını belirleyebilmek için tek yönlü varyans analizi yapılmıştır, ilgili veriler Tablo 45' de görülmektedir.

Tablo 45
Kardeş Sayısına Göre Öğrencilerin Strese Karşı Gösterdikleri
Başaçıkma Davranışlarına İlişkin Öğrenci Görüşlerinin
Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	KT	SD	KO	F	Önem Denetimi
Gruplar arası	242,372	2	121,18	0,914	P=0,402
Gruplar içi	48548,603	366	132,64		
Toplam	48790,976	368			Fark önemsiz
P>0,05					

Tablo 45’ de görüldüğü gibi öğrencinin kardeş sayısı, öğrencilerin strese karşı gösterdikleri başa çıkma davranışlarına ilişkin öğrenci görüşlerine 0,05 düzeyinde anlamlı bir fark yaratmamıştır.

Demir (2002) tarafından yapılan araştırmada da aynı sonuca varılmıştır, araştırmaya katılan öğrencilerin kardeş sayısına göre, öğrencilerin strese karşı gösterdikleri başa çıkma davranışlarına ilişkin öğrenci görüşlerine 0,05 düzeyinde anlamlı bir fark göstermemiştir.

Öğrencilerin kardeş sayıları, onların strese karşı gösterdikleri başa çıkma davranışlarına ilişkin görüşlerini etkilememektedir.

h) Ortaöğretim öğrencilerinin, yönetici davranışlarından kaynaklanan strese başa çıkma davranışlarının sıklığı onların ailelerinin aylık gelirine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

Öğrencilerin ailelerinin aylık gelirine göre, strese karşı gösterdikleri başa çıkma davranışlarına ilişkin öğrenci görüşlerinin aritmetik ortalama ve standart sapmaları Tablo 46’ da verilmiştir.

Tablo 46
Ailelerinin Aylık Gelirine Göre Öğrencilerin Strese Karşı Gösterdikleri
Başa çıkma Davranışlarına İlişkin Öğrenci Görüşlerinin
Aritmetik Ortalamaları ve Standart Sapmaları

Ailenin Aylık Geliri	n	$\bar{x}$	ss
500 YTL’den az	62	52,41	12,72
501-1000 YTL arası	150	51,07	11,00
1001-2000 YTL arası	116	49,76	11,70
2001 YTL’den fazla	41	49,00	10,81
Toplam	369	50,65	11,51

Ortalamaların istatistiksel açıdan anlamlı olup olmadığını belirleyebilmek için tek yönlü varyans analizi yapılmıştır, ilgili veriler Tablo 47’ de görülmektedir.

Tablo 47
Ailelerinin Aylık Gelirine Göre Öğrencilerin Strese Karşı Gösterdikleri
Başaçıkma Davranışlarına İlişkin Öğrenci Görüşlerinin
Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	KT	SD	KO	F	Önem Denetimi
Gruplar arası	422,970	3	140,99	1,064	P=0,364
Gruplar içi	48368,006	365	132,51		
Toplam	48790,976	368			Fark önemsiz

P>0,05

Tablo 47' de görüldüğü gibi öğrencinin ailesinin aylık geliri, öğrencilerin strese karşı gösterdikleri başaçıkma davranışlarına ilişkin öğrenci görüşlerine 0,05 düzeyinde anlamlı bir fark yaratmamıştır.

Öğrencilerin ailelerinin aylık gelirleri, onların strese karşı gösterdikleri başaçıkma davranışlarına ilişkin görüşlerini etkilememektedir.

BÖLÜM V

5. SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Bu bölümde; araştırmanın bulgulara dayalı olarak sonuçları, uygulayıcılar ve araştırmacılar için önerileri yer almaktadır.

5.1. Sonuçlar

Bu araştırmada, ortaöğretim öğrencilerinde stres yaratan yönetici davranışları ve öğrencilerin başa çıkma davranışları incelenmesi için 2007-2008 eğitim-öğretim yılında İzmir Büyükşehir Belediyesi sınırları içinde bulunan 3 lise kura yöntemiyle belirlenmiş, bu liselerde öğrenimine devam eden 369 öğrenciye ölçek uygulanmıştır.

Ortaöğretim öğrencilerinin, yönetici davranışlarından kaynaklanan stres düzeyleri “Çok” olarak bulunmuştur.

En çok stres yaratan yönetici davranışları; “Okul yöneticilerinden herhangi birisinin size kızması veya bağırması” ve “Arkadaşlarınızın yanında küçük düşürücü sözler söylemeleri” olarak bulunmuştur.

En az stres yaratan yönetici davranışı; “Okul yöneticilerinden herhangi birisinin sınıfa gelip oturması” olarak bulunmuştur.

Ortaöğretim öğrencilerinin, yönetici davranışlarından kaynaklanan stresle başa çıkma davranışlarını, “Çok seyrek” veya “Ara sıra” gösterdikleri bulunmuştur.

En az kullanılan başa çıkma davranışları; “Okuldan uzaklaşırım”, “Çevremdeki eşyaları kırarım”, “Sigara vb. şeyler kullanmaya başlarım”, “Dersleri ihmal edip tembelliğe yönelirim”, “Kavgaya etmek için sebep ararım”, “Okul yöneticilerini kızdıracak şekilde davranırım, bilmiyormuş gibi yaparım”, “Onlara ya da onlara ait şeylere zarar vermeye çalışırım” olarak bulunmuştur.

En çok kullanılan başačkma davranışları; “Onları açıkça eleştiririm”, “İtiraz ederim”, “Yalnız kalmaya çalışırım”, “İkna etmeye çalışırım” olarak bulunmuştur.

Ortaöğretim öğrencilerinin stres yaratan yönetici davranışları ile ilgili görüşleri, öğrencilerin çeşitli kişisel ve ailevi özelliklerine göre değişim gösterdiği bulunmuştur. Öğrencinin cinsiyetine, annesinin öğrenim durumuna, kardeş sayısına ve ailesinin aylık gelirine göre 0,05 düzeyinde anlamlı bir fark gösterdiği saptanmıştır.

Ortaöğretim öğrencilerinin stres yaratan yönetici davranışları ile ilgili görüşleri, öğrencinin; sınıfına, babasının mesleğine, annesinin çalışıp-çalışmamasına ve babasının öğrenim durumuna göre 0,05 düzeyinde anlamlı bir fark göstermediği saptanmıştır.

Ortaöğretim öğrencilerinin yönetici davranışlarından kaynaklanan stresle başačkma davranışlarının sıklığı öğrencilerin, sadece sınıflarına göre 0,05 düzeyinde anlamlı bir fark saptanmıştır.

Ortaöğretim öğrencilerinin strese karşı gösterdikleri başačkma davranışları ile ilgili görüşleri, öğrencinin cinsiyetine, babasının mesleğine, annesinin çalışıp-çalışmamasına, babasının ve annesinin öğrenim durumuna, kardeş sayısına ve ailesinin aylık gelirine göre 0,05 düzeyinde anlamlı bir fark göstermediği saptanmıştır.

5.2. Öneriler

Araştırmanın sonuçlarına ilişkin olarak, uygulayıcılara ve araştırmacılara aşağıdaki öneriler getirilmektedir.

5.2.1. Uygulayıcılar İçin Öneriler

1. Ortaöğretim öğrencilerinin, yönetici davranışlarından kaynaklanan stresi “Çok” olarak bulunmuştur.

Ölçekte yer alan olumsuz, öğrencileri strese sokan davranışların, eğitim yöneticileri tarafından hiç gösterilmemesi gerekmektedir. Eğitim yöneticisi, insan ilişkilerinde ve grup sürecini etkili olarak kullanmada ileri ölçüde beceriye sahip olmalıdır (Aydın, 2002b:182). Okul yöneticisi, etkili eğitim-öğretimin temelinde; etkili iletişim, olumlu insan ilişkileri, stressiz, sakin bir eğitim ortamı olduğunu bilerek yönetim görevini yürütmelidir.

Yöneticiler; öğrencilere kızıp-bağırarak, şiddet uygulamak yerine etkili iletişim kurmaya, sorunları konuşarak çözmeye çalışmalı, öğrencilere daha çok güvenerek, hoşgörülü, ilgili davranmalı, kararlara öğrencileri de katmaya özen göstermelidir.

Ayrıca yöneticiler, öğrenci sorunlarıyla daha çok ilgilenmeli, koyulan kuralların sebeplerini açıklamalı, olumsuz davranışların sebeplerini araştırmalı, savunma hakkı vermeden cezalandırmamalı, rehberlik ve danışma hizmetlerine daha çok önem vermeli, gereksiz yere aşırı disiplinli davranmamalı, öğrenciler arasında ayırım yapmamalı, öğrenci isteklerine daha duyarlı davranmalı, gülyüzlü/içten olmalı, gerektiğinde öğrencilerle bireysel olarak da ilgilenebilmeli ve olumsuz davranışlar göstermemelidir.

Eğitim yöneticilerinin; olumsuz, öğrencileri strese sokan davranışlardan uzaklaşmaları için, etkili ve olumlu yönetici davranışlarıyla ilgili hizmet içi eğitim almaları, yaşanan sorunlara çözüm olabilir.

Milli Eğitim Bakanlığı, bazı illerde hizmet içi eğitim yoluyla istekli yöneticilere, “Yönetici Davranışı Semineri” ve “Stres Yönetimi Semineri” vermektedir. Tüm eğitim yöneticileri için bu ve benzeri eğitimlerin, yöneticilik görevine başlarken ve görevdeyken belirli aralıklarla zorunlu tutulması önerilmektedir.

2. Ortaöğretim öğrencilerinin stres yaratan yönetici davranışları ile ilgili görüşleri, öğrencilerin çeşitli kişisel ve ailevi özelliklerine göre değişim gösterdiği bulunmuştur. Öğrencinin; cinsiyetine, annesinin öğrenim durumuna, kardeş sayısına ve ailesinin aylık gelirine göre 0,05 düzeyinde anlamlı bir fark olduğu bulunmuştur.

Bu araştırmada, kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre yönetici davranışlarından daha çok etkilendiği saptanmıştır.

Öğrencinin; annesinin öğrenim durumu ve ailesinin aylık geliri, ailenin sosyo-ekonomik durumunu etkileyen faktörlerdir. Öğrenci ailesinin sosyo-ekonomik durumu yükseldikçe, yönetici davranışlarından kaynaklanan stres düzeyi azalmaktadır. Öyleki, yönetici davranışlarından en az stres yaşayan öğrenciler; annesi üniversite mezunu olup, ailesinin aylık geliri en üst dilimde yer alanlardır.

Eğitim yöneticilerinin, özellikle ailesinin ekonomik durumu düşük, çok kardeşli, kız öğrencilerin stres durumlarını azaltmaya yönelik tedbirler almaları önerilmektedir.

Bunun için, okul yöneticilerinin, rehberlik servisinden de yardım alarak, okuldaki öğrenci stresini azaltmaya yönelik çalışmaları; -aile eğitim semineri düzenlemek, bireysel stres profili oluşturup, öğrencilere bireysel çözümler aramak, gevşeme-spor-egzersiz çalışmalarının yapılması- düzenlemeleri önerilmektedir.

3. Bu araştırmada, ortaöğretim öğrencilerinin, yönetici davranışlarından kaynaklanan stresle başa çıkma davranışları gösterdikleri saptanmıştır.

Ortaöğretim öğrencileri, yönetici davranışlarından kaynaklanan stresle başa çıkma davranışlarını “Çok seyrek” veya “Ara sıra” gösterdikleri bulunmuştur.

En çok kullanılan başa çıkma davranışları; “Onları açıkça eleştiririm”, “İtiraz ederim”, “Yalnız kalmaya çalışırım”, “İkna etmeye çalışırım” olarak bulunmuştur.

Buradan hareketle, öğrencilerin ani çıkışlar yapıp, yoğun itirazlarda/eleştirilerde bulunduğu dönemlerde, ilgiyle dinlenip, itirazlarının/eleştirirlerinin sebeplerini anlamaya çalışmak, onların stres düzeylerini azaltılmasına yardımcı olabilir.

Ayrıca öğrencilerin; herşeyi boşverdikleri, sinirlenip, çevresindekilere zarar vermeye çalıştığı, meydan okuma davranışı gösterdiği, inatla direnmeye çalıştığı, sorumluluklardan kaçıp, hiçbir şey olmamış gibi, görmezden geliyormuş, çevresine ilgisiz kalıyormuş gibi davranışlar gösterdikleri dönemlerde stresle başa çıkmaya çalıştıkları saptanmıştır.

Okul yöneticilerine, rehberlik servisinden de yardım alarak, okuldaki öğrencilere stresle etkili başa çıkma yolları ile ilgili uygulamalı eğitim verilmesini sağlamaları önerilmektedir.

4. Ortaöğretim öğrencilerinin yönetici davranışlarından kaynaklanan stresle başa çıkma davranışlarının sıklığı öğrencilerin, sadece sınıflarına göre 0,05 düzeyinde anlamlı bir fark gösterdiği bulunmuştur.

Sınıflar ilerledikçe öğrencilerin başa çıkma davranışlarının arttığı saptanmıştır. Buna göre, en çok başa çıkma davranışı gösteren öğrenciler, 11. sınıf öğrencileridir. Bu durum üniversiteye giriş sınavının yaklaşmasından ve artan gelecek kaygısından kaynaklanıyor olabilir.

Öğrenciler, ortaöğretimi bitirme sürecinde; üniversiteye giriş sınavı, meslek-üniversite vb. tercihler yapmanın stresi ile okula gelmektedirler ve yönetici davranışlarından kaynaklanan stresle daha çok başa çıkma davranışı gösterdikleri saptanmıştır.

Eğitim yöneticilerinin bu durumu göz önünde bulundurarak etkinlikler düzenlemeleri, öğrencilerin bu streslerini azaltacak önlemler almaları yaşanan başa çıkma davranışlarını azaltabilir.

Bunun için, ders dışı sosyal etkinliklerin; gezi-piknik-spor faaliyetlerinin özellikle son sınıflar için artırılması önerilmektedir.

5.2.2. Araştırmacılar İçin Öneriler

Stres yaratan yönetici davranışları ve bu stresle başaçıkma durumları, öğretmen ve veliler için de belirlenebilir.

Eğitim yöneticilerinin, neden öğrencilerde stres yaratan yönetici davranışları gösterdikleri incelenebilir.

Ortaöğretim öğrencilerinin yönetici davranışlarından kaynaklanan stres düzeylerini azaltıcı çalışmaların neler olabileceği belirlenebilir.

Farklı ekonomik çevrelerde yer alan (iyi-orta-düşük) ortaöğretim okullarında eğitim alan öğrencilerin stres yaratan yönetici davranışları ve öğrencilerin başaçıkma davranışları ile ilgili görüşleri incelenebilir.

Resmi ve özel okul ortaöğretim öğrencilerinde stres yaratan yönetici davranışları ve öğrencilerin başaçıkma davranışları incelenebilir.

KAYNAKÇA

- Açıkgöz, K. (1994). **Eğitimde Etkili Yönetici Davranışları**. İzmir: Kanyılmaz Mat.
- Akın, H. (2001). Yaratıcı Örgüt Kültürünü Oluşturan Yönetici Tutumları: Kamu ve Özel Sektör Karşılaştırması. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Başkent Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- Aksoy, H. H. (2000). Okul Yöneticileri ve Okul Dışı Değişme Kaynaklarının Eğitime Etkisi. **Ankara Üniversitesi. TC. Milli Eğitim Bakanlığı Personeli İçin Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi'nce Düzenlenen Yönetici Adaylarının Eğitimi Semineri Ders Notları**. Ankara. (23/05/2008).
- Aydın, M. (2000). **Çağdaş Eğitim Denetimi**. Ankara: Hatiboğlu Yayınevi.
- ..... (2000b). **Eğitim Yönetimi**. Ankara: Hatiboğlu Yayınevi.
- Bener, İ. F. (2006). Research On Behavioral Profile Of Manager, Its Effects On Subordinates' Satisfaction And The Ideal Behavioral Profile From The Point Of Subordinates. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- Baltaş, A. ve Baltaş, Z.(2004). **Stres ve Başa çıkma yolları**. İstanbul:Remzi Kitabevi
- Buluş, M. (1999). Öğretmenlerde Stres: Belirtileri, Nedenleri ve Başa çıkma Teknikleri. **Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**. Sayı:5.
- Bursalıoğlu, Z. (2002). **Okul Yönetiminde Yeni Yapı ve Davranış**. Ankara: Pegem A Yayıncılık.

- Çiftci, M. P. (2002). Bir grup Lise Öğrencisinin Stresle Başa çıkma Yolları ile Strese Karşı Dayanıklılıkları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Demir, A. H. (2002). İlköğretim Öğrencilerinde Stres Yaratan Yönetici Davranışları ve Öğrencilerin Başa çıkma Davranışları. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
- Ercan, Ö. (2002). İlköğretim Okulu Öğrencilerinin Aile Özellikleri, Öğrenilmiş Çaresizlik Düzeyleri ve Stresle Başa çıkma Yolları. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü. İzmir.
- Erkan, M. (2006). İlköğretim Sınıf Öğretmenlerinin Tükenmişlik Düzeyleri ve Stresle Başa çıkma Stratejileri. Yayınlanmamış Tezsiz Yüksek Lisans Projesi. Dokuz Eylül Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü. İzmir.
- Güçüyeter, N. (2003). Lise Öğrencilerinin Kullandıkları Başa çıkma Stratejileri ile Kendini Kabul Düzeyi Arasındaki İlişki. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü. İzmir.
- Güçlü, N. (2001). Stres yönetimi. **G.Ü. Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi**. Cilt 21, Sayı1. <http://www.gefad.gazi.edu.tr/window/dosyapdf/2001/1/2001-1-91-109-9nezahatgcclc.pdf> (09/05/2008).
- Gül, H. (2006). Çevresel Baskı Gruplarının Okulun Genel İşleyişine Etkileri. **Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**. Sayı 11. <http://kosbed.kou.edu.tr/sayi11/gul.pdf> (09/05/2008).
- Gürsun, Y. (2007). İlköğretim Okulları Müdürlerinin Öğretmenler Tarafından Algılanan Öğretimsel Liderlik Rollerini ile İletişim Tarzları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Yeditepe Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.

Görüş, Y. (1999). Bir Grup Lise Öğrencisinin Atılganlık Düzeyi ile Stresle Başaçıkma Yolları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Karasar, N. (2005). **Bilimsel Araştırma Yöntemi**. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Köknel, Ö. (1998). **Zorlanan İnsan**. İstanbul: Altın Kitaplar.

Köseoğlu, H. Ö. (2005). Özel Okullarda Çalışan Sınıf ve Branş Öğretmenlerinin, Problem Çözme Becerileri ile Stresle Başaçıkma Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü. İzmir.

Milli Eğitim Bakanlığı. Ortaöğretim Kurumu (Genel Lise) Müdürü Görev Tanımı. http://personel.meb.gov.tr/yodged/alt/genel_lise_muduru.doc (09/02/2008).

Milli Eğitim Bakanlığı. Okullarda Yönetici / Öğretmen / Öğrenci İlişkileri Hakkında GENELGE. (08/2005). <http://www.gumushaneram.gov.tr/dosya/default.asp?islem=git&id=112>

Özer, İ. (2001). Ergenlerin Stres Yaşantılarında Kullandıkları Başaçıkma Stratejilerinin Benlik İmajı ile İlişkisi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Çukurova Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Adana

Pertev, E. (2006). A Tipi ve B Tipi Kişilik Özellikleri ile Stres Arasındaki İlişkiyi Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.

Terzi, A.R., Kurt T. (2005). İlköğretim Okulu Müdürlerinin Yöneticilik Davranışlarının Öğretmenlerin Örgütsel Bağlılığına Etkisi. **Milli Eğitim Dergisi**. Sayı 166. Bahar 2005.

Taştan, S. Stres yönetimi. <http://www.kalite.saglik.gov.tr/makaleler/stresyonetimi.htm> (02.07.2007).

İLGİLİ MAKAMA

Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Yönetimi Teftiş ve Planlaması Ana Bilim Dalında 2002 yılında hazırlamış olduğum "İlköğretim Öğrencilerinde Stres Yaratan Yönetici Davranışları ve Öğrencilerin Başa Çıkma Davranışları" isimli tez çalışmamdan kaynak göstermek şartıyla yararlanılmasına izin veriyorum.

Gereğini rica ederim.

Ali Hikmet DEMİR

Milli Eğitim Müdürlüğü
Kütahya

EK2**“ORTAÖĞRETİM ÖĞRENCİLERİNDE STRES YARATAN YÖNETİCİ DAVRANIŞLARI VE ÖĞRENCİLERİN BAŞAÇIKMA DAVRANIŞLARI”****ÖN UYGULAMA ÖLÇEĞİ**

Vereceğiniz cevaplar yüksek lisans tezime veri sağlamak amacıyla kullanılacak ve tamamen gizli kalacaktır. Sizlerin dürüst ve tarafsızca vereceğiniz cevaplar ortaöğretim öğrencilerinde stres yaratan yönetici davranışlarını ve öğrencilerin başaçıkma davranışlarını ortaya koyacaktır. İlginize Teşekkür Ederim.

Aslıhan ULURUH
9 Eylül Ün. Eğitim Bil. Enstitüsü
Eğitim Yönetimi ve Deneticiliği Öğrencisi

**BÖLÜM-I
KİŞİSEL BİLGİLER**

Aşağıdaki kendinizle ve ailenizle ilgili sorular yer almaktadır. Size uygun seçenekleri işaretleyiniz.

I-Sınıfınız

9 10 11 12

II-Cinsiyetiniz

1. Erkek 2. Kız

III-Baba Mesleği

1. İşçi
 2. Memur
 3. Esnaf
 4. Serbest Meslek
 5. Diğer.....

IV-Annenin çalışma durumu

1. Çalışıyor.
 2. Çalışmıyor.

V- Babanın öğrenim durumu

1. Herhangi Bir Okul Bitirmemiş
 2. İlkokul mezunu
 3. İlköğretim mezunu
 4. Lise mezunu
 5. Üniversite mezunu

VI-Annenin öğrenim durumu

1. Herhangi Bir Okul Bitirmemiş
 2. İlkokul mezunu
 3. İlköğretim mezunu
 4. Lise mezunu
 5. Üniversite mezunu

VII-Kardeş sayısı(Kendiniz dahil)

- 1-3 arası
 4-6 arası
 6'dan fazla.

VIII-Ailenizin aylık geliri.

- 500 YTL' den az.
 501-1000 YTL arası
 1001-2000 YTL arası
 2001 YTL dan fazla

BÖLÜM-II

İLKÖĞRETİM OKUL YÖNETİCİLERİNİN ÖĞRENCİLERDE STRES YARATAN DAVRANIŞLARI

Sevgili öğrenciler, bu bölümde okul yöneticilerinin (müdür ve müdür yardımcıları) sizinle ilgili olarak gösterdikleri bir takım davranışları sayılmıştır. Sayılan bu davranışların öğrenci olarak sizlerde ne derece stres yarattığını düşünerek uygun parantezin içini (x) işareti ile işaretleyin.

Hiç Az Orta Çok Pekçok

1-Okul yöneticilerinden herhangi birisinin sınıfa gelip oturması.	( )	( )	( )	( )	( )
2- Yapılacak bir gezide okul yöneticilerinin de sizinle birlikte gelmesi.	( )	( )	( )	( )	( )
3- Küme veya gurupla yaptığınız çalışmalarınızı kontrol etmesi/izlemesi.	( )	( )	( )	( )	( )
4- Arkadaşlarınızla kavga ettiğinizde okul yöneticilerinin duyması.	( )	( )	( )	( )	( )
5-Okul yöneticilerinden herhangi birisinin size kızması veya bağırması.	( )	( )	( )	( )	( )
6- Okul yöneticilerinin öğretmenlerin çalışmalarını yeterince denetlememesi.	( )	( )	( )	( )	( )
7-Okul yöneticilerinin öğrenci dövmesi.	( )	( )	( )	( )	( )
8-Okul yöneticilerinin size güvenmemesi.	( )	( )	( )	( )	( )
9-Okul yöneticilerinin sürekli suç işleyecekmişsiniz gibi davranması.	( )	( )	( )	( )	( )
10-Okul yöneticilerinin hata yapmanız ya da kusurlu davranmanız karşısında hoşgörüsüz davranması.	( )	( )	( )	( )	( )
11-Okul yöneticilerinin bir şey sormak istediğinizde ilgisiz davranması.	( )	( )	( )	( )	( )
12-Okul yöneticilerinin isteklerinize karşı doğrudan olumsuz cevap vermesi.	( )	( )	( )	( )	( )
13-Okul yöneticilerinin öğrencilerle ilgili olarak okulda yapılacak değişiklikler konusunda sizlere danışmaması.	( )	( )	( )	( )	( )
14-Okul yöneticilerinin karşılaştığınız sorunların çözümünde yardımcı olmaması	( )	( )	( )	( )	( )
15- Okul yöneticilerinin koyulan kuralların sebeplerini açıklamaması	( )	( )	( )	( )	( )
16-Okul yöneticilerinin olumsuz davranışların sebeplerini araştırmadan cezalandırmaları.	( )	( )	( )	( )	( )
17- Okul yöneticilerinin sürekli öğüt vermesi.	( )	( )	( )	( )	( )
18-Okul yöneticilerinin size kendinizi savunma hakkı vermeden cezalandırması.	( )	( )	( )	( )	( )
19-Okul yöneticilerinin rehberlik ve danışma hizmetlerine yeterince önem vermemesi.	( )	( )	( )	( )	( )
20-Okul yöneticilerinin sağlığınızın korunması konusunda önlem almaması.	( )	( )	( )	( )	( )
21- Okul yöneticilerinin aşırı disiplinli davranması.	( )	( )	( )	( )	( )
22- Okul yöneticilerinin okul içindeki her davranışınıza karışması.	( )	( )	( )	( )	( )
23-Okul yöneticilerinin kılık kıyafetinize sürekli karışması.	( )	( )	( )	( )	( )
24- Okul yöneticilerinin öğrenciler arasında tembel çalışkan ayrımı yapması.	( )	( )	( )	( )	( )
25- Okul yöneticilerinin öğrenciler arasında kız erkek ayrımı yapması.	( )	( )	( )	( )	( )

26- Okul yöneticilerinin somurtkan bir ifade ile bakmaları .	( )	( )	( )	( )	( )
27-Okul yöneticilerinin istek ve şikayetlerinize karşı duyarsız kalması.	( )	( )	( )	( )	( )
28-Okul yöneticilerinin sizinle ilgili özel bilgileri başkalarına açıklaması.	( )	( )	( )	( )	( )
29- Okul yöneticilerinin kişisel problemlerinize ilgilenmemesi.	( )	( )	( )	( )	( )
30-Okul yöneticilerinin okuldaki davranışlarınız konusunda ailenizle görüşmesi.	( )	( )	( )	( )	( )
31-Okul yöneticilerinin başarılı olduğunuzda takdir etmemesi.	( )	( )	( )	( )	( )
32-Okul yöneticilerinin bayram, kutlama ve anma gibi törenlerde size görev vermesi.	( )	( )	( )	( )	( )
33- Okul yöneticilerinin size derslerinizle ilgili sorular sorması.	( )	( )	( )	( )	( )
34- Arkadaşlarınızın yanında küçük düşürücü sözler söylemeleri.	( )	( )	( )	( )	( )
35-Derslerdeki başarınızı belirlemek için sınavlar düzenlemeleri.	( )	( )	( )	( )	( )
36- Okul yöneticilerinin başarısız olmanız karşısında sizinle alay etmesi.	( )	( )	( )	( )	( )
37-Okul yöneticilerinden herhangi birinin sizi odasına çağırması.	( )	( )	( )	( )	( )
38-Okul dışı zamanlarda okulun bahçesini kullanmanıza izin vermemeleri.	( )	( )	( )	( )	( )

BÖLÜM-III

ÖĞRENCİLERİN STRESE KARŞI GÖSTERDİKLERİ BAŞAÇIKMA DAVRANIŞLARI

Sevgili öğrenciler bu bölümde okul yöneticilerinin (müdür ve müdür yardımcıları) sizde stres yaratan davranışları karşısında ne tür başaçıkma davranışları gösterdiğiniz belirlenmeye çalışılmaktadır. Strese girdiğiniz zaman sayılan başaçıkma davranışlarını ne derece yapıyorsanız davranışın derecesini gösteren parantezin içini (x)işareti ile işaretleyin.

Hiçbir Çok Ara Çoğu Her
Zaman Seyrek Sıra Zaman Zaman

1- Her şeyi boş veririm.	( )	( )	( )	( )	( )
2-Onları açıkça eleştiririm.	( )	( )	( )	( )	( )
3-İtiraz ederim.	( )	( )	( )	( )	( )
4-Ağlarım.	( )	( )	( )	( )	( )
5-Yalnız kalmaya çalışırım.	( )	( )	( )	( )	( )
6-Kabul etmiş gibi görünürüm.	( )	( )	( )	( )	( )
7-Düzelmesi için dua ederim.	( )	( )	( )	( )	( )
8- Okuldan uzaklaşırım.	( )	( )	( )	( )	( )
9- Sorular sorarak davranışlarının sebeplerini anlamaya çalışırım	( )	( )	( )	( )	( )
10-Büyükler daha iyi bilir diye düşünürüm.	( )	( )	( )	( )	( )
11-Sinirlenir,acısını başkasından alırım.	( )	( )	( )	( )	( )
12-Çevremdeki eşyaları kırarım.	( )	( )	( )	( )	( )
13- Bir arkadaşım ile konuşarak dertleşirim.	( )	( )	( )	( )	( )
14- İkna etmeye çalışırım.	( )	( )	( )	( )	( )
15-Sigara vb. şeyler kullanmaya başlarım.	( )	( )	( )	( )	( )
16- Öğretmenime/öğretmenlerime anlatırım.	( )	( )	( )	( )	( )
17- Dersleri ihmal edip tembelliğe yönelirim.	( )	( )	( )	( )	( )
18-Karşı çıkar gerekirse meydan okurum.	( )	( )	( )	( )	( )
19-Onlarla işbirliği yaparım.	( )	( )	( )	( )	( )
20-İnatla direnirim.	( )	( )	( )	( )	( )
21-Kavga etmek için sebep ararım.	( )	( )	( )	( )	( )
22- Anne-babama anlatırım.	( )	( )	( )	( )	( )
23-Hiçbir sorumluluk almak istemem.	( )	( )	( )	( )	( )
24-Okul yöneticilerini kızdıracak şekilde davranır, bilmiyormuş gibi yaparım.	( )	( )	( )	( )	( )
25-Gözüne görünmesem iyi olur diye düşünürüm.	( )	( )	( )	( )	( )
26-Onları görmezlikten gelirim.	( )	( )	( )	( )	( )
27-Hiçbir şey olmamış gibi davranırım.	( )	( )	( )	( )	( )
28- Çekingen davranır sorunlarımı açmaktan kaçınırım.	( )	( )	( )	( )	( )
29- Hiçbir şeyle ilgilenmem.	( )	( )	( )	( )	( )
30-Milli eğitime müdürlüğüne/ bildiririm/şikayet ederim.	( )	( )	( )	( )	( )
31-İçime atar, saklarım.	( )	( )	( )	( )	( )
32-Onlara ya da onlara ait şeylere zarar vermeye çalışırım.	( )	( )	( )	( )	( )

TEŞEKKÜR EDERİM.

BÖLÜM 2 “Ön Uygulama Ölçeği İle İlgili Olarak $\bar{x}$ ve ss Değerleri

Sorular	Maddeler	$\bar{x}$	ss	
1.	M1	2,3810	1,3256	105,0
2.	M5	3,9238	1,2611	105,0
3.	M7	3,6476	1,5126	105,0
4.	M8	3,6190	1,4100	105,0
5.	M9	3,8857	1,2428	105,0
6.	M10	3,8762	1,2611	105,0
7.	M11	3,6476	1,2479	105,0
8.	M12	3,6857	1,2809	105,0
9.	M13	3,1143	1,4366	105,0
10.	M14	3,2476	1,2541	105,0
11.	M15	3,2381	1,4380	105,0
12.	M16	3,8000	1,2512	105,0
13.	M18	3,8476	1,2617	105,0
14.	M19	3,2381	1,3411	105,0
15.	M20	3,4095	1,3495	105,0
16.	M21	3,5714	1,3506	105,0
17.	M22	3,7619	1,3121	105,0
18.	M24	3,5048	1,6120	105,0
19.	M25	3,2667	1,7391	105,0
20.	M26	3,6000	1,2372	105,0
21.	M27	3,5905	1,3207	105,0
22.	M28	3,3333	1,7022	105,0
23.	M29	3,1048	1,4205	105,0
24.	M30	3,3048	1,3667	105,0
25.	M31	3,1333	1,3087	105,0
26.	M33	2,5714	1,4797	105,0
27.	M34	3,9333	1,3955	105,0
28.	M36	3,4476	1,7866	105,0
29.	M37	2,8857	1,4762	105,0

BÖLÜM 3 “Ön Uygulama Ölçeği İle İlgili Olarak $\bar{x}$ ve ss Değerleri

Sorular	Maddeler	$\bar{x}$	ss	
1.	S1	2,4667	1,0384	105,0
2.	S2	2,8571	1,2203	105,0
3.	S3	3,0857	1,2098	105,0
4.	S5	2,6286	1,2653	105,0
5.	S8	1,8095	1,1775	105,0
6.	S11	2,1524	1,2918	105,0
7.	S12	1,8571	1,2742	105,0
8.	S14	2,9714	1,2820	105,0
9.	S15	1,4762	1,1359	105,0
10.	S16	2,2190	1,1434	105,0
11.	S17	1,6381	,9720	105,0
12.	S18	2,4000	1,4183	105,0
13.	S19	2,2000	1,2200	105,0
14.	S20	2,4857	1,4285	105,0
15.	S21	1,7429	1,2092	105,0
16.	S23	2,0190	1,1264	105,0
17.	S24	1,7143	1,1327	105,0
18.	S25	2,2000	1,0414	105,0
19.	S26	2,3143	1,3396	105,0
20.	S27	2,3810	1,1960	105,0
21.	S29	2,0286	1,1047	105,0
22.	S30	1,9238	1,3351	105,0
23.	S32	1,5619	1,1761	105,0

Ön Uygulama Ölçeğinin,

Güvenirlilik Testi Sonuçlarına Göre Maddelerin Test Korelasyon Değerleri Tablosu

BÖLÜM 2 Maddeler	Test Korelasyon Değerleri	BÖLÜM 3 Maddeler	Test Korelasyon Değerleri
M1	0,41	S1	0,39
M5	0,44	S2	0,45
M7	0,60	S3	0,45
M8	0,52	S5	0,29
M9	0,60	S8	0,32
M10	0,54	S11	0,55
M11	0,69	S12	0,53
M12	0,75	S14	0,23
M13	0,45	S15	0,47
M14	0,59	S16	0,24
M15	0,48	S17	0,50
M16	0,64	S18	0,51
M18	0,68	S19	0,34
M19	0,50	S20	0,59
M20	0,53	S21	0,50
M21	0,24	S23	0,33
M22	0,61	S24	0,49
M24	0,55	S25	0,27
M25	0,65	S26	0,33
M26	0,61	S27	0,31
M27	0,72	S29	0,41
M28	0,65	S30	0,39
M29	0,57	S32	0,62
M30	0,25		
M31	0,41		
M33	0,23		
M34	0,45		
M36	0,67		
M37	0,26		

29 Maddelik “Ortaöğretim Okul Yöneticilerinin Öğrencilerde Stres Yaratan Davranışları” Ölçeğinin Cronbach Katsayısı Alfa=0,92’dir.

23 Maddelik “Öğrencilerin Strese Karşı Gösterdikleri Başa çıkma Davranışları” Ölçeğinin Cronbach Katsayısı Alfa=0,85’dir.

EK 6**“ORTAÖĞRETİM ÖĞRENCİLERİNDE STRES YARATAN YÖNETİCİ DAVRANIŞLARI VE ÖĞRENCİLERİN BAŞAÇIKMA DAVRANIŞLARI”****ESAS UYGULAMA ÖLÇEĞİ**

Vereceğiniz cevaplar yüksek lisans tezime veri sağlamak amacıyla kullanılacak ve tamamen gizli kalacaktır. Sizlerin dürüst ve tarafsızca vereceğiniz cevaplar ortaöğretim öğrencilerinde stres yaratan yönetici davranışlarını ve öğrencilerin başaçıkma davranışlarını ortaya koyacaktır. İlginize Teşekkür Ederim.

Aslıhan ULURUH
9 Eylül Ün. Eğitim Bil. Enstitüsü
Eğitim Yönetimi ve Deneticiliği Öğrencisi

**BÖLÜM-I
KİŞİSEL BİLGİLER**

Aşağıdaki kendinizle ve ailenizle ilgili sorular yer almaktadır. Size uygun seçenekleri işaretleyiniz.

I-Sınıfınız

9   10   11   12

II-Cinsiyetiniz

1. Erkek   2. Kız

III-Baba Mesleği

1. İşçi
 2. Memur
 3. Esnaf
 4. Serbest Meslek
 5. Diğer.....

IV-Annenin çalışma durumu

1. Çalışıyor.
 2. Çalışmıyor.

V- Babanın öğrenim durumu

1. Herhangi Bir Okul Bitirmemiş
 2. İlkokul mezunu
 3. İlköğretim mezunu
 4. Lise mezunu
 5. Üniversite mezunu

VI-Annenin öğrenim durumu

1. Herhangi Bir Okul Bitirmemiş
 2. İlkokul mezunu
 3. İlköğretim mezunu
 4. Lise mezunu
 5. Üniversite mezunu

VII-Kardeş sayısı(Kendiniz dahil)

1-3 arası
 4-6 arası
 6'dan fazla.

VIII-Ailenizin aylık geliri.

500 YTL' den az.
 501-1000 YTL arası
 1001-2000 YTL arası
 2001 YTL dan fazla

BÖLÜM-II

İLKÖĞRETİM OKUL YÖNETİCİLERİNİN ÖĞRENCİLERDE STRES YARATAN DAVRANIŞLARI

Sevgili öğrenciler, bu bölümde okul yöneticilerinin (müdür ve müdür yardımcıları) sizinle ilgili olarak gösterdikleri bir takım davranışları sayılmıştır. Sayılan bu davranışların öğrenci olarak sizlerde ne derece stres yarattığını düşünerek uygun parantezin içini (x) işareti ile işaretleyin.

Hiç   Az   Orta   Çok   Pekçok

1-Okul yöneticilerinden herhangi birisinin sınıfa gelip oturması.	( )	( )	( )	( )	( )
2-Okul yöneticilerinden herhangi birisinin size kızması veya bağırması.	( )	( )	( )	( )	( )
3-Okul yöneticilerinin öğrenci dövmesi.	( )	( )	( )	( )	( )
4-Okul yöneticilerinin size güvenmemesi.	( )	( )	( )	( )	( )
5-Okul yöneticilerinin sürekli suç işleyecekmişsiniz gibi davranması.	( )	( )	( )	( )	( )
6-Okul yöneticilerinin hata yapmanız ya da kusurlu davranmanız karşısında hoşgörüsüz davranması.	( )	( )	( )	( )	( )
7-Okul yöneticilerinin bir şey sormak istediğinizde ilgisiz davranması.	( )	( )	( )	( )	( )
8-Okul yöneticilerinin isteklerinize karşı doğrudan olumsuz cevap vermesi.	( )	( )	( )	( )	( )
9-Okul yöneticilerinin öğrencilerle ilgili olarak okulda yapılacak değişiklikler konusunda sizlere danışmaması.	( )	( )	( )	( )	( )
10-Okul yöneticilerinin karşılaştığınız sorunların çözümünde yardımcı olmaması	( )	( )	( )	( )	( )
11- Okul yöneticilerinin koyulan kuralların sebeplerini açıklamaması	( )	( )	( )	( )	( )
12-Okul yöneticilerinin olumsuz davranışların sebeplerini araştırmadan cezalandırmaları.	( )	( )	( )	( )	( )
13-Okul yöneticilerinin size kendinizi savunma hakkı vermeden cezalandırması.	( )	( )	( )	( )	( )
14-Okul yöneticilerinin rehberlik ve danışma hizmetlerine yeterince önem vermemesi.	( )	( )	( )	( )	( )
15-Okul yöneticilerinin sağlığınızın korunması konusunda önlem almaması.	( )	( )	( )	( )	( )
16- Okul yöneticilerinin aşırı disiplinli davranması.	( )	( )	( )	( )	( )
17- Okul yöneticilerinin okul içindeki her davranışınıza karışması.	( )	( )	( )	( )	( )
18- Okul yöneticilerinin öğrenciler arasında tembel çalışkan ayrımı yapması.	( )	( )	( )	( )	( )
19- Okul yöneticilerinin öğrenciler arasında kız erkek ayrımı yapması.	( )	( )	( )	( )	( )

20- Okul yöneticilerinin somurtkan bir ifade ile bakmaları .	( )	( )	( )	( )	( )
21-Okul yöneticilerinin istek ve şikayetlerinize karşı duyarsız kalması.	( )	( )	( )	( )	( )
22-Okul yöneticilerinin sizinle ilgili özel bilgileri başkalarına açıklaması.	( )	( )	( )	( )	( )
23- Okul yöneticilerinin kişisel problemlerinize ilgilenmemesi.	( )	( )	( )	( )	( )
24-Okul yöneticilerinin okuldaki davranışlarınız konusunda ailenizle görüşmesi.	( )	( )	( )	( )	( )
25-Okul yöneticilerinin başarılı olduğunuzda takdir etmemesi.	( )	( )	( )	( )	( )
26- Okul yöneticilerinin size derslerinizle ilgili sorular sorması.	( )	( )	( )	( )	( )
27- Arkadaşlarınızın yanında küçük düşürücü sözler söylemeleri.	( )	( )	( )	( )	( )
28- Okul yöneticilerinin başarısız olmanız karşısında sizinle alay etmesi.	( )	( )	( )	( )	( )
29-Okul yöneticilerinden herhangi birinin sizi odasına çağırması.	( )	( )	( )	( )	( )

BÖLÜM-III

ÖĞRENCİLERİN STRESE KARŞI GÖSTERDİKLERİ BAŞAÇIKMA DAVRANIŞLARI

Sevgili öğrenciler bu bölümde okul yöneticilerinin (müdür ve müdür yardımcıları) sizde stres yaratan davranışları karşısında ne tür başaçıkma davranışları gösterdiğiniz belirlenmeye çalışılmaktadır. Strese girdiğiniz zaman sayılan başaçıkma davranışlarını ne derece yapıyorsanız davranışın derecesini gösteren parantezin içini (x)işareti ile işaretleyin.

Hiçbir Çok Ara Çoğu Her
Zaman Seyrek Sıra Zaman Zaman

1- Her şeyi boş veririm.	( )	( )	( )	( )	( )
2-Onları açıkça eleştiririm.	( )	( )	( )	( )	( )
3-İtiraz ederim.	( )	( )	( )	( )	( )
4-Yalnız kalmaya çalışırım.	( )	( )	( )	( )	( )
5- Okuldan uzaklaşırım.	( )	( )	( )	( )	( )
6-Sinirlenir,acısını başkasından alırım.	( )	( )	( )	( )	( )
7-Çevremdeki eşyaları kırarım.	( )	( )	( )	( )	( )
8- İkna etmeye çalışırım.	( )	( )	( )	( )	( )
9-Sigara vb. şeyler kullanmaya başlarım.	( )	( )	( )	( )	( )
10- Öğretmenime/öğretmenlerime anlatırım.	( )	( )	( )	( )	( )
11- Dersleri ihmal edip tembelliğe yönelirim.	( )	( )	( )	( )	( )
12-Karşı çıkar gerekirse meydan okurum.	( )	( )	( )	( )	( )
13-Onlarla işbirliği yaparım.	( )	( )	( )	( )	( )
14-İnatla direnirim.	( )	( )	( )	( )	( )
15-Kavga etmek için sebep ararım.	( )	( )	( )	( )	( )
16-Hiçbir sorumluluk almak istemem.	( )	( )	( )	( )	( )
17-Okul yöneticilerini kızdıracak şekilde davranır, bilmiyormuş gibi yaparım.	( )	( )	( )	( )	( )
18-Gözüne görünmesem iyi olur diye düşünürüm.	( )	( )	( )	( )	( )
19-Onları görmezlikten gelirim.	( )	( )	( )	( )	( )
20-Hiçbir şey olmamış gibi davranırım.	( )	( )	( )	( )	( )
21- Hiçbir şeyle ilgilenmem.	( )	( )	( )	( )	( )
22-Milli eğitime müdürlüğüne/ bildiririm/şikayet ederim.	( )	( )	( )	( )	( )
23-Onlara ya da onlara ait şeylere zarar vermeye çalışırım.	( )	( )	( )	( )	( )

TEŞEKKÜR EDERİM.

ESAS UYGULAMA**BÖLÜM 2 “ESAS Uygulama Ölçeği İle İlgili Olarak $\bar{x}$ ve ss Değerleri**

Sorular	Maddeler	$\bar{x}$	ss	
1.	M1	2,4119	1,3078	369,0
2.	M2	4,0407	1,1425	369,0
3.	M3	3,8320	1,4611	369,0
4.	M4	3,8537	1,2468	369,0
5.	M5	3,9241	1,1977	369,0
6.	M6	3,8943	1,2301	369,0
7.	M7	3,6938	1,2340	369,0
8.	M8	3,7046	1,1987	369,0
9.	M9	3,1789	1,3872	369,0
10.	M10	3,4607	1,2829	369,0
11.	M11	3,4146	1,3059	369,0
12.	M12	3,8049	1,2046	369,0
13.	M13	3,8537	1,2159	369,0
14.	M14	3,2466	1,2539	369,0
15.	M15	3,4878	1,3495	369,0
16.	M16	3,6775	1,2539	369,0
17.	M17	3,7696	1,1742	369,0
18.	M18	3,6450	1,4204	369,0
19.	M19	3,3550	1,5781	369,0
20.	M20	3,6504	1,1771	369,0
21.	M21	3,7236	1,2044	369,0
22.	M22	3,4851	1,5657	369,0
23.	M23	3,2954	1,3441	369,0
24.	M24	3,4715	1,3084	369,0
25.	M25	3,1572	1,3135	369,0
26.	M26	2,9593	1,4618	369,0
27.	M27	4,0949	1,2244	369,0
28.	M28	3,6314	1,5568	369,0
29.	M29	3,2602	1,3802	369,0

ESAS UYGULAMA**BÖLÜM 3 “ESAS Uygulama Ölçeği İle İlgili Olarak $\bar{x}$ ve ss Değerleri**

Sorular	Maddeler	$\bar{x}$	ss	
1.	S1	2,4905	1,1447	369,0
2.	S2	2,8374	1,2094	369,0
3.	S3	3,1870	1,1704	369,0
4.	S4	2,6883	1,3117	369,0
5.	S5	1,7940	1,1637	369,0
6.	S6	2,1409	1,2166	369,0
7.	S7	1,7371	1,0978	369,0
8.	S8	2,9648	1,2451	369,0
9.	S9	1,3902	1,0159	369,0
10.	S10	2,4038	1,1713	369,0
11.	S11	1,6748	1,0746	369,0
12.	S12	2,2873	1,3080	369,0
13.	S13	2,2466	1,1802	369,0
14.	S14	2,5366	1,3471	369,0
15.	S15	1,6341	1,0729	369,0
16.	S16	2,1409	1,1711	369,0
17.	S17	1,7913	1,0846	369,0
18.	S18	2,4444	1,2523	369,0
19.	S19	2,3767	1,2776	369,0
20.	S20	2,3875	1,2064	369,0
21.	S21	2,0298	1,0641	369,0
22.	S22	1,9810	1,3052	369,0
23.	S23	1,4932	1,0507	369,0

Esas Uygulama Ölçeğinin,

Güvenirlilik Testi Sonuçlarına Göre Maddelerin Test Korelasyon Değerleri Tablosu

BÖLÜM 2 Maddeler	Test Korelasyon Değerleri	BÖLÜM 3 Maddeler	Test Korelasyon Değerleri
M1	0,27	S1	0,17
M2	0,47	S2	0,32
M3	0,62	S3	0,35
M4	0,61	S4	0,22
M5	0,65	S5	0,34
M6	0,59	S6	0,42
M7	0,68	S7	0,44
M8	0,70	S8	0,15
M9	0,53	S9	0,40
M10	0,65	S10	0,14
M11	0,59	S11	0,46
M12	0,66	S12	0,46
M13	0,69	S13	0,21
M14	0,52	S14	0,46
M15	0,59	S15	0,51
M16	0,24	S16	0,24
M17	0,55	S17	0,48
M18	0,60	S18	0,17
M19	0,64	S19	0,38
M20	0,56	S20	0,24
M21	0,71	S21	0,43
M22	0,67	S22	0,22
M23	0,54	S23	0,50
M24	0,26		
M25	0,49		
M26	0,26		
M27	0,57		
M28	0,65		
M29	0,34		

29 Maddelik “Ortaöğretim Okul Yöneticilerinin Öğrencilerde Stres Yaratan Davranışları” Ölçeğinin Cronbach Katsayısı Alfa=0,93’dür.

23 Maddelik “Öğrencilerin Strese Karşı Gösterdikleri başaçıkma Davranışları” Ölçeğinin Cronbach Katsayısı Alfa=0,79’dur.